

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ

**Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΤΗΣ ΩΡΑΙΑΣ ΕΛΕΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΡΗ ΣΤΗΝ ΤΡΟΙΑ. Η ΔΙΑΨΕΥΣΗ
ΤΩΝ ΟΝΕΙΡΩΝ ΤΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟ ΕΡΩΤΑ. Ο ΔΕΚΑΕΤΗΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ Ο
ΚΛΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΤΡΟΙΑΣ
ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕ ΤΟ ΜΕΝΕΛΑΟ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ**

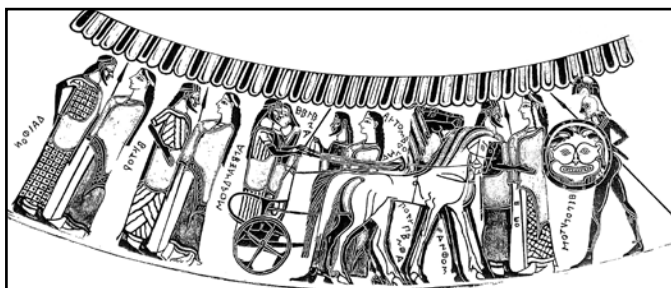
**Χρίστος Θ. Οικονομόπουλος¹
Αλεξάνδρα Χρ. Οικονομοπούλου²**

Α. Η αναχώρηση της «Τρανής Νεράιδας» με το «Νεράϊδο» για την Τροία. Δύο συγκλονιστικά γεγονότα κατά τον αποχαιρετισμό.

Η Ωραία Ελένη, γνωστή ως «Τρανή Νεράιδα» στις άλλες Νεράιδες και στο λαό των γυναικών, πίστευε ότι η Μοίρα της στην Τροία ήταν γραμμένη να ζήσει τον μεγάλο έρωτα μαζί με τον Νεράϊδο τον Πάρη-Αλέξανδρο. Όταν πλησίαζε η αναχώρηση, η Τρανή Νεράιδα φαινόταν μάλλον μελαγχολική γιατί θα αναχωρούσε στο άγνωστο, όπου στο νέο εξωτικό μέρος θα ζούσε τον μεγάλο της έρωτα. Όπως διασώζει η παράδοση της Τρανής Νεράιδας, εκείνες τις ώρες του αποχαιρετισμού συνέβησαν δύο μεγάλες εκπλήξεις, η πρώτη ήταν εκ μέρους της Ωραίας Ελένης και η δεύτερη από την πρεσβύτερη ιέρεια των Διόσκουρων όπου στον ομώνυμο ναό στα Δόκανα φιλοξενήθηκε το ζεύγος για τρεις μήνες. Η ιέρεια ήταν και ο φύλακας των Δοκάνων, των ιερών συμβόλων των Διόσκουρων και των Βασιλέων της Σπάρτης. Η Ωραία Ελένη, με ανιγματικό μειδίαμα-χαμόγελο, συγκέντρωσε όλες τις Νεράιδες και τις γυναίκες για να τις ευχαριστήσει μία-μία προσωπικά για την εθελοντική τους βοήθεια. Ειδικά αναφέρθηκε ονομαστικά και η λαϊκή παράδοση διέσωσε τα ονόματα των νέων Νεράιδων που ως «Τιθίες» δηλ. Βυζάστρες, προσέφεραν το ζωογόνο μητρικό τους γάλα για να σωθούν πολλά έκθετα θήλα νεογνά και βρέφη τα οποία άλλως θα είχαν πεθάνει. Ανέφερε δε με συγκίνηση γιατί και αυτή είχε τραφεί από Νεράιδα Βυζάστρα καθώς και τα δύο κοριτσάκια της, η Ιφιγένεια και η Ερμιόνη. Ανέφερε το συνολικό που ήταν 21 τον αριθμό και ήταν ανύπαντρες μητέρες (= νέες Νεράιδες). Αυτές τις είχε χωρίσει σε τρεις ομάδες. Τα ονόματά τους ευτυχώς έχουν διασωθεί στις επιβιώσεις γεγονός που ισχυροποιεί την αντίληψη των συγγραφέων της μελέτης αυτής ότι οι Νεράιδες δεν ήταν άυλα, εξωτικά πλάσματα αλλά αποκληρωθείσες νέες ανύπαντρες μητέρες. Η κάθε μία από την πρώτη ομάδα είχε κάνει από επτά «βυζαστικά» (δηλ. είχε δώσει επτά ζεύγη μαστών) σε ισάριθμα νεογνά και βρέφη. Αυτές ήταν η Ζαφείρω, η Μέλισσα, η Αρετή, η Κανέλλα, η Πυργούλα, η Αστέρω και η Χάιδω. Τα ονόματα της δεύτερης ομάδας που η κάθε μία είχε δώσει από πέντε «βυζαστικά» ήταν η Καλλιόπη, η Λεμονιά, η Ζωγράφω, η Ουρανία, η Αργυρή, η Χρυσάφω και η Αγλαΐα. Τέλος, στην τρίτη ομάδα που κάθε μία είχε δώσει τρία «βυζαστικά» ήταν η Φρόσω, η Ευανθία, η Αφροδίτη, η Λαμπετεία, η Μυρτιά, η Βιολέτα και η Κρηνούλα. Η κάθε μία από αυτές έδωσε τρία ζεύγη μαστών σε ισάριθμα βρέφη. Στις παραπάνω Νεράιδες-Βυζάστρες η Ωραία Ελένη χάρισε στην κάθε μία κι από ένα δικό της χρυσό κόσμημα από τα ατομικά της που είχε πάρει μέσα στα δύο βάζα φεύγοντας με τον Πάρη από το παλάτι της Θεράπνης. Εδώ βλέπουμε την άλλοτε ωραιοπαθή βασίλισσα που φημιζόταν για τα πολλά και βαρύντα χρυσά κοσμήματά της ότι δεν κράτησε για τον δικό της καλλωπισμό απολύτως τίποτε. Το μόνο πολύτιμο φυλαχτό που κρεμόταν στα στήθη της ήταν αυτό που της είχε φτιάξει η Θεά Σελίνη με την φιλοπροσωπίδα δηλ. την προσωπίδα της Ωραίας Ελένης που γεννήθηκε περικλεισμένη ως αυγό. Την είχαν φυλάξει στο ναό της Σελίνης. Το φυλαχτό αυτό για τον κάτοχό του ήταν αποτρόπαιο για τυχούσα δολοφονική απόπειρα. Διερωτώμεθα ως ιατροί, ήταν η πράξη αυτή της Ωραίας Ελένης μια πράξη μεγαλοψυχίας ή μία ενέργεια μηχανική χωρίς έντονο συναισθηματικό τόνο, ως μια απλή μελαγχολική αντίδραση; Αλλά εκείνη την εποχή του Ομήρου η κάθε πράξη μετρούσε εκ του αποτελέσματος. Η απάντηση σήμερα είναι δύσκολη. Εμείς πιστεύουμε στη μεγαλοψυχία της Ωραίας Ελένης γιατί και μελαγχολική και εύθυμη κι αν ήταν δεν έχασε τη θείκη της μεγαλοπρέπεια και γενναιοδωρία που πρέπει να χαρακτηρίζει κάθε πραγματικά ωραία γυναίκα στην ψυχή και στο σώμα, όπως πιστεύουμε εμείς για την Ωραία Ελένη η οποία γεννήθηκε ωραία, έζησε ωραία και πέθανε ωραία. Η δεύτερη εκπλήξη ήταν από τη σεβάσμια ιέρεια των Διοσκουρών. Η οξυδερκής ιέρεια τις τελευταίες ημέρες προς της αναχώρησης της Ωραίας Ελένης είχε παρατηρήσει, και ορθά, μια μεταστροφή της προσωπικότητας της Ελένης με έντονη μελαγχολική διάθεση. Η ιέρεια το απέδωσε στην ισχυρή συγκίνηση τις τελευταίες ημέρες προς της αναχωρησεώς της και ίσως από τον φόβο του αγνώστου που η μοίρα και το πεπρωμένο μέσω των Θεών της είχαν γράψει. Απέφυγε την παρατήρησή της αυτή

Εικ. 91 Δαμιάνα η ιέρεια που αλλάζει τα σήμα της Ελένης Δαμιάνα. Ειδώλιο που βρήκε στο άσυλο το ιερό του Αγ. Γεωργίου Κυθήρων στη βουνοκορφή ο διακεκριμένος αρχαιολόγος κ. Ιωάννης Σακελαράκης. Η Δαμιάνα ήταν η γριά Ιέρεια η οποία άλλαξε το όνομα της Ωραιάς Ελένης προς αναχώρησης για την Τροία και την ονόμασε «Τρανή Νεράιδα».

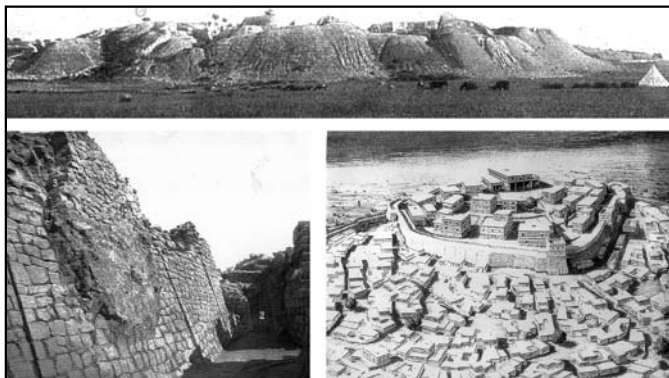

Εικόνα 92. Η υποδοχή της Ωραιάς Ελένης (Τρανής Νεράιδας) στην Τροία με βασιλικές τιμές και αλαλαγμούς χαράς από το λαό. Στην εικόνα 77 είναι σκηνή από τη γαμήλια πομπή του Πάρη και της Ελένης στην Τροία. Οι νεόνυμφοι απομακρύνονται πάνω σε τέθριππο άρμα. Τέσσερα ζευγάρια Τρώων από την βασιλική οικογένεια τους προπέμπουν όπως ο Έκτορας, ο Δαϊφώς. Παράσταση από Κορινθιακό Κρατήρα του 580 π.Χ. Μητροπολιτικό Μουσείο Νέας Υόρκης.

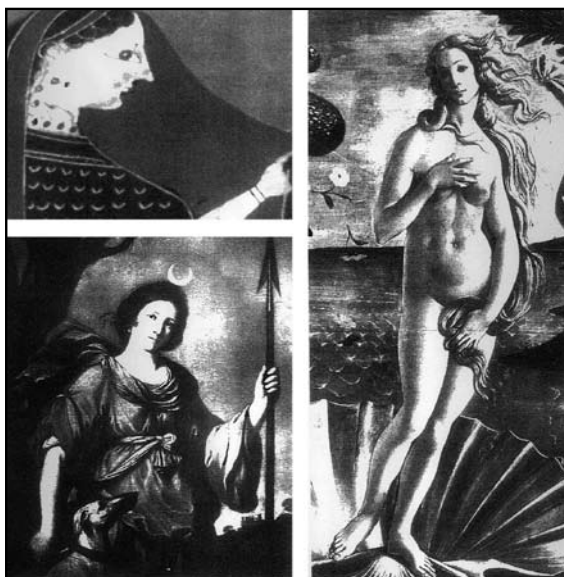

Εικόνα 93. Η αποβίβαση της Ωραιάς Ελένης (Τρανής Νεράιδας) στην παραλία της Τροίας.

να ανακοινώσει στα αγαπημένα της αδελφία Κάστορα και Πολυδεύκη επειδή γνώριζε ότι σέβονται την ελευθερία της βούλησής της. Η Ωραία Ελένη, χωρίς ίσως η ίδια να το αντιληφθεί, είχε οδηγηθεί στη μετάπτωση του χαρακτήρα της. Στην έκφραση της προσωπικότητάς της διαφαινόταν μια μορφή μάλλον μελαγχολικής διάθεσης. Η σεβάσμια ιέρεια, αν και πολύπειρη, μη γνωρίζοντας τον αβυσσαλέο Κόσμο της ψυχής μιας γυναίκας με θείο κάλλος όπως της Ελένης της Σπάρτης, στην αρχή απέδωσε στη συσσώρευση πολλών ψυχικών τραυμάτων που ίσως να αναπόλησε από τη νηπιακή, την παιδική, την εφηβική και την ενήλικη ζωή της. Η πολύπειρη ιέρεια χωρίς να γνωρίζει το σύνδρομο του σωματοψυχικού μεταμορφισμού δηλ. την ψυχοπαθολογική κατάσταση που αναπτύσσεται βαθμηδόν και κατ' ολίγον επί ενός ευπαθούς κληρονομικού υποστρώματος ούτε το σύνδρομο του Σωσίου. Η ιέρεια, η οποία αγαπούσε την Ωραία Ελένη, την αλλαγή συμπεριφοράς την απέδωσε στη σκέψη του μακρινού και ταυτόχρονα άγνωστου ταξιδιού (διαβατήρια πράξη που προκαλεί το άγνωστο, τον φόβο) καθώς και στη συναισθηματική μεταβίβαση του γυναικόκοσμου της Σκανδείας που συγκεντρώθηκε για να την κατευοδώσει. Αλλά ίσως με θεία έμπνευση η ιέρεια των Διοσκούρων δρώττει της ευκαιρίας να κάνει κι αυτή τη μεγάλη έκπληξη. Με τα χέρια σε στάση δέους (προσευχής), αναφωνεί «Ένδοξη Ελένη, αφού διάλεξες νέα πατρίδα για την ευτυχία σου στο εξής θα φέρεις επίσημα το όνομα «Τρανή Νεράιδα» για να ζεις συνεχώς με το νόστο του γυρισμού». Το ένδοξο όνομα της Ωραιάς Ελένης Βασιλίσσας της Σπάρτης θα παραμείνει παντοτινά στα ιερά χώματα της Θεράνης εκεί που γεννήθηκε και μεγάλωσε. Το ίδιο επιθυμεί και ο λαός των Κυθήρων που σε λάτρευσε. Αν η πρωτοβουλία αυτή της γηραιάς ιέρειας ήταν κατόπιν υποδείξεως των Διοσκούρων ή ήταν δική της πρωτοβουλία δεν θα το μάθουμε ποτέ γιατί σε καμία από τις τρεις παραλλαγές της παράδοσης για την Τρανή Νεράιδα δεν αναφέρεται. Κατά το έθος της Μυκηναϊκής εποχής δηλ. τον άγραφο ηθικό νόμο των Αχαιών, εκτός από ένα Θεό ή μια Θεά, το προνόμιο αυτό της αλλαγής ονόματος με σκοπό ψυχοθεραπευτικό το είχε και μια σεβάσμια ιέρεια δηλ. το εθιμικό δικαίωμα να αλλάζει το όνομα ενός ατόμου όσο ψηλά και αν ήταν κοινωνικά προκειμένου να το ταυτίσει με ένα άλλο που να μη φέρει το βάρος πολλών ψυχικών τραυματικών εμπειριών. Έτσι λ.χ. ο ήρωας Ηρακλής που το πραγματικό του

Εικόνα 94. Η Τροία μετά τα ανασκαφές. (α) Ερείπια της Τροίας στο λόφο Hissarlik. (β) Τα τείχη της Τροίας όπως διατηρούνται μέχρι σήμερα. (γ) Αναπαράσταση της Τροίας την εποχή του Πριάμου λίγο προ του Τρωϊκού πολέμου. Η Τροία ήταν μια πλούσια ωραία πόλη που ο λαός της ευημερούσε γιατί ο βασιλιάς της ο Πρίαμος διακρινόταν για τις πολλές βασιλικές αρετές του. Ήταν πρῶτος, συναισθηματικός, πονόφρονος για το λαό του. Οι Τρωαδίτισσες είχαν αναπτύξει πολύ την υφαντουργία και το εξαγωγικό εμπόριο ανθούσε. Υπάρχουν πολλές οικοτεχνίες υφαντών. Στις ανασκαφές της Τροίας του Πριάμου ευρέθησαν 8000 πήλινα σφοντύλια, ένδειξη ότι η πλεκτική ήταν σε ακμή.

Εικόνα 95. (α), (β), (γ), Η Ωραία Ελένη υπηρέτησε επτά χρόνια στο Ναό της Σελήνης στη Θεράπνη και είχε ταυτιστεί με τη θεά, καθώς και με την Θεά Αφροδίτη. Στην Ωραία Ελένη άρχισε να υποβόσκει λόγω της ωραιοπάθειάς της, το σύνδρομο του Σωσίου και τον «Σωματοψυχικού μεταμορφισμού». (α) Η Ωραία Ελένη, (β) Η Θεά Σελήνη και (γ) η Αναδυόμενη Κυθέρεια Ουρανία Αφροδίτη. Η ταύτιση της Ελένης με τις Θεές και η θεία παρέμβαση της Θεάς Αφροδίτης υπήρξε καταστρεπτική για τη ζωή της Ωραίας Ελένης.

τιμές και ολονύχτια γλέντια (Εικ.109). Όλοι θαύμαζαν την ομορφιά και την απλότητά της που της προσέδιδαν μία σαγήνη. Λέγεται πως «τα χείλη της Τρανής Νεραΐδας δεν γέλασαν ποτέ στην Τροία». Απλώς μειδιούσε όπως ένα έκθετο βρέφος που η ίδια το είχε ενυδατώσει και το είχε κάνει ροδαλό και χαρούμενο. Όταν έφθασε στην Τροία δεν φορούσε κοσμήματα, παρ'όλο που οι αγγειογράφοι την απεικονίζουν με βαρύτερα κοσμήματα σαν βασίλισσα που ήταν, ίσως κατά τα έθιμα να εδέχθη από τα πεθερικά της και τα αδέρφια του Πάρι τιμητικά χρυσά κοσμήματα. Αλλά και να της τα δώριζαν δεν είχε πλέον αυτή την ωραιοπάθεια και δεν στολιζόταν μ'αυτά. Ασφαλώς τα πεθερικά της και οι συγγενείς του Πάρι αγνοούσαν ότι υπόβουσκε στην ψυχή της Ωραίας Ελένης κάποια μορφή κατάθλιψης! Τα κοσμήματα και τα «στόλια» αυτά πλέον δεν την συγκινούσαν. Η απλότητα στο φέρσιμο, η βασιλική προαότητα, το απέρριπτο ντύσιμο και το αφτιαϊδίδο ολόλευκο πρόσωπό της, είχαν κυριαρχήσει στο εξής στη ζωή της και είχαν

όνομα ήταν Αλκαίος (δηλ. δυνατός), μόλις προσεβλήθηκε από τη νόσο της μανιοκατάθλιψης και σκότωσε τα παιδιά του, η Θεά Ήρα, για ψυχοθεραπευτικούς λόγους, του έδωσε το νέο του όνομα Ηρακλής (δηλ. το κλέος της Ήρας) επειδή αυτή τον ξεγέννησε και τον θήλασε λόγω αγαλακτίας της Αλκμήνης από τον δύσκολο τοκετό της διδυμογέννησής της (Ηρακλής – Ιφικλής). Το νέο της όνομα η Ωραία Ελένη το δέχθηκε μάλλον με ευμένεια. Επιβίωση αρχαία έχουμε στην Πελοπόννησο, στα Κύθηρα και σε πολλά μέρη της Ελλάδος, σε περίπτωση δυστοκίας, η παραδοσιακή μαμή να έχει το δικαίωμα εθιμικώς να ονοματοδοτεί το έμβρυο πριν γεννηθεί με ένα ευχετικό όνομα, όπως Γιάννης για να «γιάννει», διότι εθεωρείτο μεγάλη αμαρτία να πεθάνει το παιδί νεκροπατημένο ή αβάπτηστο, εξ ου και η παροιμία «ακόμη δεν τον είδαμε Γιάννη τον εβγάλαμε».

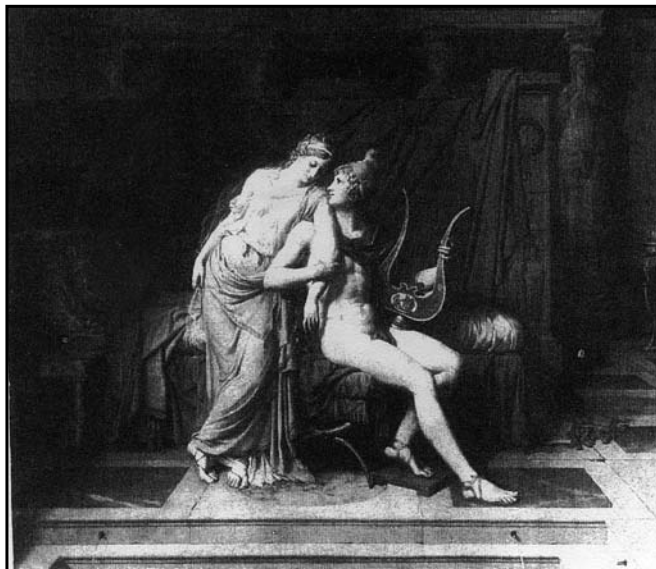
Η αναχώρηση του ζεύγους από τη Σκανδεΐα των Κυθήρων έγινε με πλοηγό το ωραίο πλοίο των αδελφών της Διοσκούρων με έμβλημα τη μορφή τους με παράσταση Σελήνης σε μορφή μηνοειδή και δύο αστέρια στην κεφαλή της. Το πλοίο των Διοσκούρων για λόγους ασφαλείας, τους συνόδευσε μέχρι το νησί της Μακρονήσου απέναντι από το Σούνιο που έκτοτε φέρει το όνομα της Τρανής Νεραΐδας - Ελένης. Από εκεί μέσω του Ευβοϊκού κόλπου και των Βορείων Σποράδων, ο στολίσκος του Πάρι έφθασε αισίως στα παράλια του βασιλείου του Πριάμου.

Β. Η Υποδοχή της Ωραίας Ελένης (Τρανής Νεραΐδας) στην «Τροία» με βασιλικές τιμές και με αλαλαγμούς χαράς από το λαό.

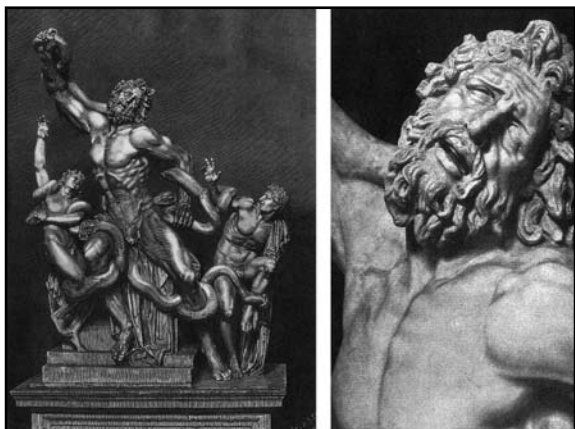
Στην Τροία υποδέχθηκε η Βασιλική Οικογένεια και σύσσωμος ο λαός την Ωραία Ελένη (Τρανή Νεραΐδα) με πολλές

Εικ. 96 Την Ωραία Ελένη όταν ήταν ανύπανδρη της είχαν προσάψει το παρωνύμιο «Πολύμηστη» επειδή είχε από την ωραιοπάθειά ταυτιστεί με την θεά Αφροδίτη και τη θεά Σελήνη και έβλεπε κάθε ημέρα ότι τη ζητούσαν δεκάδες βασιλόπουλα για να την παντρευτούν.

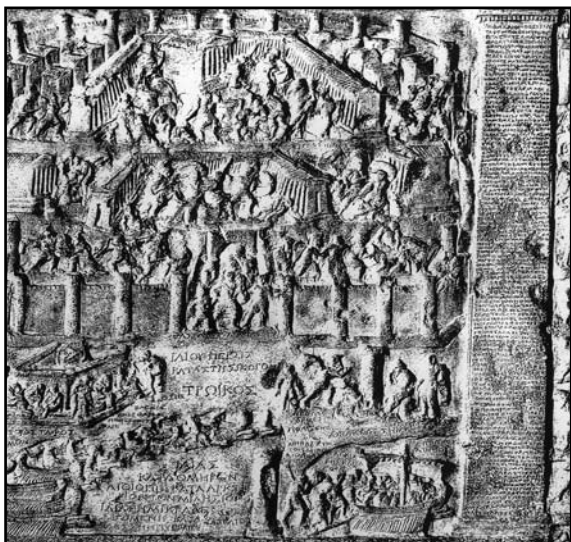
Εικ. 97 Τα δύο πρώτα χρόνια στην ωραία πόλη του Πριάμου βασιλευσε ο πλούτος και η γαλήνη. Στην αρχή η συμπεριφορά της Ωραιάς Ελένης ήταν ερειστική σαν της ερωμένης πρωτάρας που ευχάριστα θυσιάζεται. Υπέμενε με υπομονή όλες τις περιέργες Ανατολίτικες ορέξεις του Πάρι γιατί ήθελε να ζήσει τον μεγάλο έρωτα. Σε λίγο έμεινε έγκυος και χάρισε μετά εννέα μήνες στην Τροία ένα χαριτωμένο κοριτσάκι. Ο Πριάμος για να την τιμήσει το ονόμασε Ελένη. Ήταν το τρίτο τέκνο της Ωραιάς Ελένης. Το πρώτο ήταν η Ιφιγένεια (Ελληνίδα) το δεύτερο ήταν η Ερμόνη (Ελληνίδα) και το τρίτο η Ελένη (Τρωάδα). Σε λίγα χρόνια 2-3 η κλαγγή των όπλων άρχισε να ακούγεται έντονα στ' αφτιά της Ελένης.

Εικόνα 98. Ο Θάνατος του Λαοκόωντος.

(α) Ο Λαοκόων μάντεψε την αλήθεια για το Δούρειο Ίππο αλλά ο Δίας είχε άλλα σχέδια. Η αγωνία του φόνου είναι ζωγραφισμένη στο πρόσωπο του Λαοκόωντος

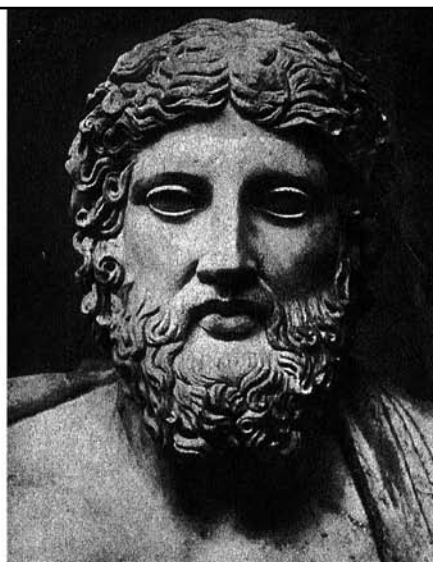
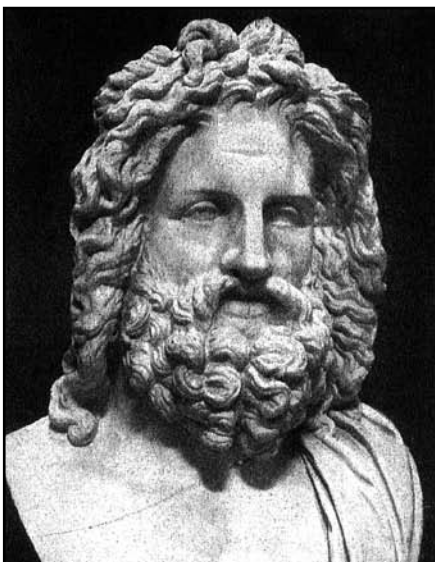
μείνει παροιμιώδη. Στην Τροία η Ωραία Ελένη (Τρανή Νεράιδα) προσπαθεί να ζήσει τον μεγάλο της έρωτα. Εξάλλου στην ωραία πόλη του Πριάμου βασιλευσε ο πλούτος και η γαλήνη (Εικ.110). Στην αρχή η συμπεριφορά της Ωραιάς Ελένης ήταν εφεκτική. Προσομοίαζε με εκείνη της ευχάριστα θυσιαζόμενης ερωτευμένης «πρωτάρας». Δεν απέρριπτε το αντικείμενο της αγάπης της, τον Πάρι. Υπέφερε υπομονετικά, κατά ιδιάζοντα τρόπο τις «περιέργες Ανατολίτικες ορέξεις» του. Δεχόταν όλες τις ταπεινώσεις και δοκιμασίες που της επέβαλλε το αντικείμενο της λατρείας της. Πολλές φορές ίσως να είχε διερωτηθεί πώς θα κατόρθωνε να προσαρμοστεί στα παραδόξα αυτά και τα μύχια έθιμα της Ανατολής; Παρά ταύτα εξακολουθούσε να ονειρεύεται να ζήσει τον μεγάλο της έρωτα με τον Πάρι. Σε λίγο έμεινε έγκυος και χάρισε μετά εννέα μήνες στην Τροία ένα χαριτωμένο κοριτσάκι. Ο Πριάμος και η Εκάτη για να την τιμήσουν το ονόμασαν Ελένη. Ήταν το τρίτο τέκνο της Ωραιάς Ελένης, η πρώτη ήταν η Ιφιγένεια (Ελληνίδα), η δεύτερη ήταν η Ερμόνη (Ελληνίδα) και η τρίτη Ελένη (Τρωάδα). Απεδείχθη έτσι ότι η Ωραία Ελένη ήταν «Κοριτσομάννα» (θηλυγονία). Το κοριτσάκι αυτό μάλλον πέθανε στη βρεφική ηλικία, γιατί εκτός από το όνομά του πουθενά δεν αναφέρεται. Σε λίγα χρόνια (2-3); τα νέφη του πολέμου άρχισαν να συσσωρεύονται και η κλαγγή των όπλων να ακούγεται εντονότερη στα αυτιά της Ωραιάς Ελένης. Η Ωραία Ελένη είχε γίνει η αφορμή οι Πανελλήνες να ενωθούν για πρώτη φορά και να δείξουν τη δύναμή τους ως Έθνος στους βαρβάρους της Ανατολής. Πριν ακόμα η Ωραία Ελένη ήταν σε θέση να επηρεάσει τα δρώμενα και τις τρέχουσες καταστάσεις της σύρραξης των Τρώων και

Εικόνα 99. Ανάγλυφη παράσταση του Τρωικού Πολέμου. Τους φοβερότερους από όλους τους μέχρι τότε πολέμους, που επέφερε χιλιάδες νεκρικές πυρές και από τις δύο παρατάξεις και τη φρόνη μιας ένδοξης πόλης που κατέληξε σε ερείπια και αποκαΐδια.

Εικόνα 100. Η αποχώρηση των Ελλήνων εκ της Τροίας. Οι Έλληνες προσποιούνται ότι εγκαταλείπουν την πολιορκία. Εισ το βάθος αριστερά ο Δούρειος Ίππος). Εικόνα του Φ.Πρόλλερ εις το Μουσείον της Βαϊμάρης.

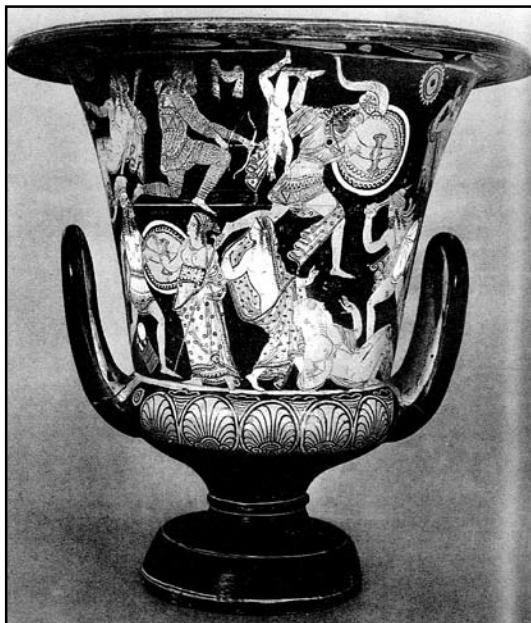

Εικόνα 101. Ο Δούρειος Ίππος. Οι Τρώες ανεβάζουν τον Δούρειο Ίππο μέσα στο Ίλιο. Η μάντιδα Κασσάνδρα, κόρη του Πριάμου, έξαλλη παροτρύνει τον Γερο-Πρίαμο Πατέρα της να μη βάλουν τον Δούρειο Ίππο μέσα στην Τροία λέγοντας ότι μέσα είναι Αχαιοί. Μία μάταιη προσπάθεια κάνει ο Μάντης Λαοκόων (Εικ. 83) λέγοντας το περίφημο «φοβού τους Δαναούς και δώρα φέροντες», ισχυριζόταν ότι μέσα στο κύτος του ξύλινου ίππου ευρίσκονται Αχαιοί. Τότε όμως βγήκαν δύο φίδια-δράκοντες από τη θάλασσα και τον έπνιξαν μαζί με τον ένα γιό του. Ο Δίας επέτρεψε να γίνει το κακό αφού πρώτα εφργάδειψε τον Αινεία για να μην ξεκληριστεί και εξολοθρευτεί όλο το γένος των Τρώων.

των συμπατριωτών της Αχαιών, η ψυχοπαθολογική κατάστασή της επιδεινώνεται ραγδαία.

ΙΧ. Η ΙΑΤΡΟΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΩΡΑΙΑΣ ΕΛΕΝΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΣ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ

Ως γνωστόν, το όνομα και η «επική» αρπαγή της Ωραίας Ελένης από τον Πάρι είναι συνυφασμένη με τον Τρωικό

Εικόνα. 102 Καλυκοειδή Κρατήρας του 450 π.Χ. από το Μουσείο της Villa Τζούλια στη Ρώμη. Το ερυθρόμορφο αγγείο παριστάνει τον άλωση της Τροίας. Φαίνεται ζωντανά η σκηνή της ταραχής και του πανικού. Ο Βασιλιάς Πρίαμος βρίσκεται κατά γης ενώ ένας οπλίτης τον απειλεί. Αριστερά η Θεά Αφροδίτη προστατεύει την Ελένη από την οργή του Μενέλαου. Ο Νεοπτόλεμος κρατάει τον μικρό Αστυνάκτα από το πόδι έτοιμος να τον πετάξει.

Εικόνα 103. Στην εικόνα αυτή φαίνεται η καταδίωξη της Ελένης μετά την άλωση της Τροίας. Παρά την άμετρη οργή του, συγχωρεί στο τέλος την άπιστη Ελένη και αφήνει το ξίφος της εκδικήσεως να γλιστρήσει από το χέρι του στο κύμα. Από ερυθρόμορφο κρατήρα του 4ου π.Χ. αιώνα. Στο Toledo Museum of Art, Toledo Ohio. Στην εικόνα η Ελένη ζητάει άσυλο στο άγαλμα της Αθηνάς για να σωθεί από την οργή του άνδρα της. Ωστόσο εκείνος με την παρέμβαση της Αφροδίτης του έρωτα και της πειθούς πετάει το ξίφος έχοντας συγχωρήσει την άπιστη σύζυγό του. Από ερυθρόμορφη οinoχή του 430 π.Χ. Μουσείο Βατικανού Ρώμη.

Πόλεμο. Παρ' ότι η εκούσια απαγωγή στηρίζεται σε κάποιο ιστορικό γεγονός, δεν φαίνεται όμως να ήταν η πραγματική αιτία της φονικής αυτής σύρραξης. Τα αίτια του Τρωικού πολέμου όπως αναφέραμε παραπάνω ίσως ήταν μόνο οικονομικά. Στην παρούσα μελέτη μας επιχειρούμε να προσεγγίσουμε Ιατρικά και να αναλύουμε τη δομή της προσωπικότητας της Ωραίας Ελένης της οποίας το όνομα σαράντα (40) αιώνες τώρα παραμένει το πιο αγαπητά απαντώμενο όνομα γυναίκας στον Ελλαδικό χώρο. Έχει δε χιλιοτραγουδηθεί περισσότερο από κάθε άλλο γυναικείο όνομα στα Δημοτικά μας τραγούδια.

Η Βασίλισσα αυτή, η πολύ θαυμασμένη και πολύ κατηγορημένη, φέρεται μέσα από τους αιώνες, ως μια σαγηνευτική μορφή γυναίκας άφθαστου κάλλους. Αρκετοί συγγραφείς και σχολιαστές την έκριναν με συγκατάβαση και θαυμασμό, ως τη γυναίκα σύμβολο, ενώ αντιθέτως μερικοί λόγιοι την χαρακτήρισαν ως μια ερωτομανή και άπιστη σύζυγο. Η Ελένη της Σπάρτης ήταν η γυναίκα που σε όλες τις εποχές και σε όλες τις περιόδους της ιστορίας υπερακόντισε στο κάλλος όλες τις γυναίκες. Το όνομά της δια μέσω των αιώνων θεωρήθηκε ως πρότυπο σωματικής ομορφιάς, αφού η Θεά Λήθη δεν κατόρθωσε να το καλύψει. Έτσι η Ελένη της Σπάρτης έγινε ο θρύλος και το σύμβολο της γυναικείας ωραιότητας.

Σύμφωνα με τις αντιλήψεις των Ελλήνων της Μυκηναϊκής εποχής, τρία ήταν τα μεγαλύτερα ανθρώπινα αγαθά, το κάλλος, ο πλούτος και η νεότητα. Αλλά αν Ιατρικώς τα εξετάσουμε, η νεότητα είναι μια κοινή φυσική ιδιότητα, η δε απόκτηση πλούτου ένα επίκτητο αγαθό και ουδέν πέραν τούτου. Όμως το κάλλος κατά των αντιλήψεων των προγόνων μας, που ισχύει ακόμα, είναι θείο δώρο που χαρίζεται από τον Δημιουργό σε ελάχιστες εκλεκτές υπάρξεις. Αλλά και το θείο αυτό δώρο του Πλάστη, το δαμάζει και το εξουθενώνει ο Πανδαμάτωρ Χρόνος και ως εκ τούτου ως άνθρωποι ευρισκόμεθα σε αδυναμία να διατηρήσουμε τη νεότητα και την τυχούσα ωραιότητά μας.

Α. Το σύνδρομο μιας λανθάνουσας «ωραιοπάθειας» οδηγεί την Ωραία Ελένη να ταυτίσει τη «Μοίρα» της και το «Πεπωμένο» της με τη Θεά Σελήνη και τη Θεά Αφροδίτη.

Η Ωραία Ελένη από την προεφηβική της ηλικία εθεωρείτο πεντάμορφη. Η φήμη της ωραιότητάς της είχε βγει έξω

Εικόνα 104. Ο Μενέλαος ασυγκράτητος από το πάθος της εκδίκησης ορμιάει να φονεύσει την Ελένη που φεύγει τρομαγμένη. Η προστάτιδά της θεά Αφροδίτη δοκιμάζει να της βγάλει το πέπλο για να αποπλίσει με την αποκάλυψη της ομορφιάς της τον Μενέλαο. Η παρουσία του Ιερέα Χρύση και της θυγατέρας του Χρυσήδας φαίνονται στο άκρο. Ερυθρόμορφος σκύφος του 480 π.Χ. Museum of Fine Arts Βοστώνης.

παρατηρείται συχνά σε νέες γυναίκες, σε ένα ποσοστό 85% των περιπτώσεων. Σε ορισμένες γυναίκες το σύνδρομο αυτό δύσκολα γίνεται αντιληπτό, σε άλλες όμως παίρνει τη μορφή ενός ή περισσότερων συνδρόμων. Η «Μοίρα» και το «Πεπρωμένο» της Ελένης άρχισαν σιγά-σιγά να αλλάζουν με την εμφάνιση των πρώτων αμβλυχρών και ήπιων συμπτωμάτων του συνδρόμου του σωματοψυχικού μεταμορφισμού (intermetamorphose syndrome) σε συνδυασμό με το χρόνιο σύνδρομο του Σωσίου (σύνδρομο Cargras και Fregoli). Η συνδρομή του σωματοψυχικού μεταμορφισμού αφορά περισσότερο γυναίκες. Μέχρι το 1936 όλες οι δημοσιευθείσες περιπτώσεις αφορούσαν γυναίκες. Από το 1940 και μετά, το σύνδρομο εμφανίζεται και σε άνδρες με ψυχοπαθολογική προσωπικότητα και ναρκισσισμό, πιο συχνά επί μελαγχολικών καταστάσεων, σχιζοφρένιες, σε συγχυτικές καταστάσεις και σε μανιακές ή μανιοκαταθλιπτικές περιπτώσεις. Η συνδρομή του Σωσίου που απαντά στις παραπάνω περιπτώσεις θεωρείται σήμερα ως σπάνια ψυχοπαθολογική εκδήλωση. Το όνομα της ψυχοπαθολογικής συνδρομής του Σωσίου προήλθε από τον πιστό υπηρέτη του Αμφιτρύωνα, τον Σωσία. Όταν κάποτε ο Αμφιτρύωνας έφυγε με τον πιστό του υπηρέτη ονόματι Σωσία σε ταξίδι, ο πατέρας των Θεών, ο Δίας, διακαώς επιθυμών να συννευρεθεί με την ωραία και ενάρετη βασίλισσα της Θήβας Αλκμήνη, διέταξε τον Ερμή να μεταμορφωθεί στον υπηρέτη του Αμφιτρύωνα Σωσία και να αναγγείλει στην Αλκμήνη ότι ο κύριος επέστρεψε από το ταξίδι του και ότι το λουτρό είναι έτοιμο. Ταυτοχρόνως και ο ίδιος ο Ζeus μεταμορφώθηκε σε Αμφιτρύωνα. Παρά τη στηθείσα πλεκτάνη, ο Ύπατος των Θεών φαίνεται ότι δεν κατόρθωσε να κάμψει την αρετή και τη συζυγική πίστη της Αλκμήνης η οποία τον αναγνώρισε. Ο Δίας κατά την παράδοση, εμάνης υποβίβασε τον Ερμή από Αγγελιοφόρο των Θεών σε απλό αγωγιάτη. Ο Ζeus έφερε βαρέως το γεγονός ότι από τις 115 μεταμορφώσεις του, που όλες είχαν στεφθεί από επιτυχία συννευρισκόμενος με ωραίες παρθένες και παντρεμένες θνητές και αθάνατες, ήταν η πρώτη φορά που ετρώθη ο θεός εγωισμός του! Ίσως η Αλκμήνη να ήταν η αρχή του τέλους γιατί και οι θεοί γερνούν και... κάμπτονται!!! κάποτε και αυτοί ανεπανόρθωτα!! Γιατί όλα έχουν ένα τέλος για τους θνητούς και τους αθανάτους!

Στην Ελλάδα, πρώτος ο καθηγητής της Ψυχιατρικής κ.Γ.Χριστοδούλου, σε διάστημα έξι ετών περιέγραψε είκοσι περιπτώσεις της συνδρομής του Σωσίου, τις πρώτες στην Ελληνική Βιβλιογραφία, στην εμπειριστατωμένη κλασική του μελέτη, επί Υψηγείας, «Η Συνδρομή του Σωσίου» Αθήνα 1975. Ο κ.Χριστοδούλου συμπεριέλαβε στη συνδρομή του Σωσίου και τις κλινικές συνδρομές 1) Cargras που περιεγράφη το 1923, 2) του Fregoli που περιεγράφη το 1927 και 3) του Σωματοψυχικού Μεταμορφισμού (Intermetamorphose syndrome) που περιεγράφη το 1932. Η αιτιοπαθολογία του συνδρόμου του Σωσίου στις γυναίκες παραμένει ακόμα ένα δυσεπίλυτο πρόβλημα. Πολλές φορές αρχίζει ως ένα αίσθημα και μία εκδήλωση παραδοξότητας, όπως λ.χ. στην περίπτωση της Ωραιάς Ελένης, που της είχαν προσάψει το παρόνομα (παρωνύμιο) «Πολύμνηστη» γιατί κάθε μέρα έβλεπε (ιδεοληψίες) ότι τη ζητούν σε γάμο περισσότεροι από

Εικόνα 105 Στις εικόνες αυτές των αγγειογραφιών από κρατήρες, σκύφους κύλικες, πινάκια κλπ, φαίνεται η καταδίωξη της Ελένης από τον Μενέλαο. Παρά την άμετρη οργή του να την πλήξει κατάστηθα σαν άπιστη γυναίκα. Όπως η Ελένη ανοίγει τον χιτώνα της και φαίνεται το φυλαχτό της από την προσωπίδα την όταν γεννήθηκε που θεωρείτο το ισχυρότερο αποτρεπτικό, που παραλύει το χέρι του επίδοξου δολοφόνου ως κατ' εξοχή φυλαχτό αποτρεπτικό του κακού. Έτσι ο Μενέλαος αφήνει το ξίφος της εκδικήσεως να γλιστρήσει από το χέρι του στη γη. Μερικοί πιστεύουν ότι σ' αυτό συνέτεινε η θέα των ωραίων μαστών της Ελένης. (α) Ο Μενέλαος με στολή σπλίτου τραβά την Ελένη από τον καρπό ενώ την απειλεί με το σπαθί του. Ερυθρόμορφο πινάκιο 550 π.Χ. Μουσείο Οδησσού.

15-99 μνηστήρες ενώ μόνο εφτά (7) την είχαν ζητήσει, απ' αυτούς η ίδια επέλεξε τον Μενέλαο. Για την Ωραία Ελένη η συνδρομή φαίνεται ότι άρχισε ήπια και διήρκεσε πολλά χρόνια, χωρίς να γίνει αντιληπτή. Στις ωραιοπαθείς γυναίκες μάλλον αποτελεί μια αντίδραση ενδόμυχης και ενδοψυχικής άμυνας όταν απειλείται η ενότητα της προσωπικότητας, όπως εδώ, που κατά περιόδους η Ωραία Ελένη είχε αμβλυχρές τάσεις για μελαγχολία. Στην Ελένη ίσως το σύνδρομο του Σωσίου να υπόβοσκε στο βάθος της δομής της προσωπικότητάς της ως απότοκο διαπάλης του ερωτικού ενστίκτου προς άλλα ένστικτα. Ίσως ακόμη να είχε για την Ελένη κάποιο υπόστρωμα γενετήσιων παρορμήσεων. Στην περίπτωση της Ωραίας Ελένης πιθανόν να είχε ιδιοσυναισθηματική αρχή και αναγκάστηκε η Ωραία Ελένη να ταυτισθεί με ένα θείο πρόσωπο, όπως ήταν η Θεά Αφροδίτη και η Θεά Σελήνη, για να εξασφαλίσει έτσι το αίσθημα ασφάλειας και ενδοψυχικής ισορροπίας που υποσυνείδητα αναζητούσε ως στήριγμα. Σε μερικές γυναίκες ωραιοπαθείς εμφανίζεται μετά από λοχειακές κρίσεις όταν έχει προηγηθεί ένας δύσκολος τοκετός όπως στην περίπτωση της Ωραίας Ελένης ο οξύς τοκετός, στις Κεχρίες, όπου λόγω της δυστοκίας από το νεαρό της ηλικίας, γέννησε με «εντόκιο λουτρό», το νόθο τέκνο της από τον Θησέα, την Ιφιγένεια, σε ηλικία μόλις 13 ετών, όταν βιάστηκε από τον 40 χρόνια μεγαλύτερό της Θησέα και ταπεινώθηκε οικτρά, κλειδωμένη νεαρή κοπελίτσα, έγκυος σε άθλια ψυχολογική κατάσταση σε ένα χαμόσπιτο στις Αφίδνες (σημερινά Κιούρκα) της Αττικής. Σε αρκετές περιπτώσεις τα παραπάνω αναφερόμενα ψυχοπαθολογικά σύνδρομα αναπτύσσονται σε γυναίκες νέες ερωτομανείς ή με έντονο βαθμό ωραιοπάθειας, ή γυναίκες ή σπανίως άνδρες με αμιγή ναρκισσισμό. Όχι σπάνια οι ψυχοπαθολογικές αυτές καταστάσεις εμφανίζονται σε βασικής σημασίας συναισθηματικές φορτίσεις, σε παραγωγισμένα ευαίσθητα άτομα τα οποία επιδιώκουν μια διέξοδο από τις συναισθηματικές συγκρούσεις αγάπης και μίσους, τα οποία απειλούν, αν μείνουν άλυτα, να κυριεύσουν την ψυχή ενός ανθρώπου ευπαθούς. Το σύνδρομο αυτό αναφορικά με την Ωραία Ελένη, η οποία φαίνεται να το έφερε σε λανθάνουσα κατάσταση, ίσως να εμφανιζόταν ως ιδιορρυθμία κατά περιοδικές κρίσεις. Μετά την εφηβεία, στην νεανική της ηλικία ως γυναίκας πλέον, ταύτισε τον εαυτό της με το φανταστικό είδωλο της πραγματικής Θεάς Αφροδίτης. Η γενική κατάσταση της ψυχικής υγείας της Ωραίας Ελένης μέχρι την εκούσια απαγωγή της, δεν ήταν σταθερά έκδηλη αλλά μάλλον λανθάνουσα εκτός από μερικές κρίσεις (Εικ.112).

Β. Η πολιορκία της Τροίας από τους ομοεθνείς Αχαιούς και η ραγδαία επιδείνωση της ψυχοπαθολογικής κατάστασης της Ωραίας Ελένης.

Όταν άρχισε ο Τρωικός πόλεμος και πέρασε ικανός χρόνος, σε μια πόλη πολιορκημένη από τους ομοεθνείς της, επήλθε βαθμηδόν και κατ' ολίγον επιδείνωση της μέχρι τότε λανθάνουσας ψυχοπαθολογικής της κατάστασης. Οι φοβίες της προήλθαν όχι τόσο από ανασφάλεια και τρόμο, όσο από τη διάψευση των ελπίδων της του μεγάλου έρωτα. Δεν έφθασε όμως ποτέ σε κατάσταση παραληρηματος του συνδρόμου του Σωσίου λόγω της μεγάλης της αξιοπρέπειας και αυτοσυγκράτησης. Η ανησυχία της ήταν ζωηρή, γι' αυτό πίστευε ότι ο πόλεμος αυτός θα επέφερε χιλιάδες νεκρικές πυρές και από τα δύο στρατόπεδα των αντιμαχομένων (Εικ.113). Τα όνειρα που είχε πλέξει για τον μεγάλο της έρωτα με τον Πάρη άρχισαν να διαψεύδονται. Ο Πάρης απεδείχθη ένας μικρόψυχος θρασυδείλος ερωτιδέας, σε σχέση με τον αδελφό του Έκτορα τον μεγαλόψυχο, ο οποίος μαζί με τον βασιλιά Πρίαμο έδειχναν κατανόηση για τα ενδοψυχικά της προβλήματα. Η Ωραία Ελένη έβλεπε ότι με τον εγκλεισμό της στα τείχη της πολιορκημένης από τους ομοεθνείς της Αχαιούς Τροίας και τις εσωτερικές της συγκρούσεις, επιδεινώνονταν τα δύο ψυχοπαθολογικά σύνδρομα, δηλ. αυτό του σωματοψυχικού μεταμορφισμού και το σύνδρομο του Σωσίου. Σύμφωνα με τους κανόνες της Δυναμικής Ψυχιατρικής στο παράξενο Ανατολικό και καταθλιπτικό περιβάλλον, η Ωραία Ελένη αισθανόταν

Εικόνα 106 Ο Μενέλαος με μια ομάδα Αχαιών μετά την άλωση της Τροίας περιμένει να βγει έξω από τα τείχη η Ελένη. Οι συμπολεμιστές του έξαλλοι ζητούν από τον Μενέλαο να πάρει εκδίκηση για την ατίμωση της μοιχαλίδας. Η Ωραία Ελένη με μεγαλοπρέπεια και μεγάλη απάθεια πλησιάζει το Μενέλαο ο οποίος είχε ήδη βγάλει το αστραφτερό σπαθί του από τη θήκη και ορμούσε προς της Ελένη. Όταν ο Μενέλαος πλησίασε, η Ελένη άνοιξε την αισθήτα της να φανεί το αποτρόπαιο φυλαχτό της από την φιλοπροσωπία της. Έτσι ο Μενέλαος υποχωρεί και βλέποντας μια απαθή Ελένη με το βλέμμα απλανές αντιλαμβάνεται ότι έπασχε από ψυχική νόσο. Από Υδρία του 470 π.Χ. του ζωγράφου Συρσίσκου Βρετανικό Μουσείο Λονδίνου.

ελαττωμάτων του Πάρι, τα αισθήματα της Ελένης απέναντί του ψυχράθηκαν και την ανάγκασαν κατά βάθος να τον περιφρονήσει. Επιπλέον τον μίσησε γιατί ήταν δόλιος και ύπουλος όταν φόνευσε τον Αχιλλέα ύπουλα, «μπαμπέσικα». Αλλά δεν άργησε και τον Πάρι να τον φονεύσει έτσι ύπουλα ο ήρωας Φιλοκτήτης με δηλητηριασμένο βέλος.

Η Ωραία Ελένη τόσο πολύ απεχθάνετο τον Πάρι λόγω της βάνανυσης αδιαφορίας του και τον ιδιορρυθμίων

ότι η υποβόσκουσα ψυχική της κατάσταση εξελισσόταν ραγδαία προς το χειρότερο. Γι' αυτό παρουσίαζε πολλές μεταμορφώσεις του ψυχικού της κόσμου.

Γ. Ιατρική προσέγγιση της πάσχουσας ψυχής της Ωραίας Ελένης και του βαθμού της ειλικρινούς ή μη μεταμέλειάς της.

Στο Έπος της Ιλιάδας η Ωραία Ελένη πολλές φορές καταλαμβάνεται από μια ενδοψυχική ανάγκη να εξωτερικεύσει τη μεταμέλειά της γιατί ακολούθησε τον Πάρι με τη δική της θέληση, χωρίς τη μεσολάβηση των Θεών ή των Θεαινών. Λόγω της μεγάλης έντασης του βαθμού της μετανοίας, ένας ερευνητής μη Ιατρός δεν θα ήταν σε θέση να αμφισβητήσει την ειλικρίνεια της, η οποία κατά κανόνα φαίνεται πειστική. Στο εύλογο ερώτημα αν η όλη συμπεριφορά της Ελένης που την οδηγεί στην έκφραση της μετανοίας, απορρέει από μια ψυχική αβουλία και μελαγχολική διάθεσή της, χωρίς ειλικρινή επίγνωση, δηλ. αν είναι αποτέλεσμα ψυχοπαθολογικής κατάστασης ή όχι, θα το δείξει η όλη μελέτη της προσωπικότητάς της. Το ότι όμως πολύ εύκολα αλλάζει διάθεση, είτε αυτοβούλως είτε με την παρέμβαση της Θεάς Αφροδίτης ώστε να ενώνεται περιπαθώς ερωτικά με τον Πάρι, για τον οποίο λίγο πριν είχε εκφράσει την αποστροφή της, από Ιατροψυχολογικής απόψεως, ότι η συγκρότηση της προσωπικότητας και ο συνολικός ψυχικός κόσμος της Ωραίας Ελένης δεν παρουσιάζεται ενιαίος και υγιής. Αν εξετάσουμε Ιατρικά την ερωτική συνάντηση τους εντός των τειχών της Τροίας, όταν πλέον η Ωραία Ελένη παρά τη δυσφορία της επείσθη να πράξει αυτό και να συγκρίνουμε την ίδια περίπτωση που έλαβε χώρα στο Σπήλαιο των Διοσκούρων στα Κύθηρα. Τότε που η Ωραία Ελένη είχε επηρεασθεί αρνητικά έναντι του Πάρι από τη Νέμεση (Κουτσή Νεραίδα). Τότε η Θεά Αφροδίτη την είχε μεταπειεί να το πράξει. Έτσι η Ελένη προχώρησε πρώτα στον «Κρυφόγαμο» ώστε να γίνει η νόμιμη σύζυγος του Πάρι. Το θέμα Ιατρικώς είναι εκ διαμέτρου αντίθετο, γιατί στην περίπτωση του Σπηλαίου των Κυθήρων, η Ωραία Ελένη ήταν υγιής. Το ψυχικό νόσημα δεν είχε εκδηλωθεί αλλά υπόβοσκε. Στη δεύτερη όμως περίπτωση την εντός των τειχών με την γρήγορη επιδείνωση της νόσου της Ελένης, η Θεά Αφροδίτη πιέζει την Ελένη να δεχθεί τον Πάρι στο κρεβάτι παρ' ότι ήταν πλέον μια άβουλη, συναισθηματικά απαθής, λόγω της έκδηλης πλέον μορφής της κατάθλιψης. Το όλο θέμα θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί πιο ανθρώπινα τόσο από τον Πάρι όσο και από την Θεά Αφροδίτη. Γιατί ο Πάρις υποβίβασε τον συζυγικό έρωτα σε μια ζωώδη πράξη. Αυτό και μόνον δείχνει ότι για την Ωραία Ελένη είχαν διαφευστεί τα όνειρά της. Μόνο ο Έκτορας και ο γερο Πρίαμος κατανοούσαν στο στάδιο αυτό του ψυχιισμού της, την κατάστασή της για την οποία ως πιο ανθρώπινοι, ανησυχούσαν. Ο Πάρις απεδείχθη ακόμη μια φορά ότι ήταν ένας δειλός πολεμιστής, ένας ερωτύλος χωρίς τρυφερότητα και συναίσθημα. Η έλλειψη κατανόησης από τον Πάρι και ο παθολογικός Ανατολίτικος ναρκισσιμός του ενοχλούσε πολύ την Ελένη, γιατί συνεχώς φρόντιζε πολύ με αρώματα και αιθέρια αρωματικά έλαια την εξωτερική του εμφάνιση, ενώ όπως έχει επιβιώσει στην παράδοση της Τρανής Νεραίδας, η Τρανή Νεραίδα (Ωραία Ελένη) ποτέ δεν χρησιμοποίησε αρωματικά έλαια ή ψιμύθια για την ομορφιά της, γιατί απλούστατα ήταν θεικά όμορφη και δεν τα είχε ποτέ ανάγκη. Εξ αιτίας αυτών των

Εικ. 107 Η καταξίωση της Ελένης από το Μενέλαο μετά την άλωση της Τροίας. Ο Μενέλαος απειλεί την άπιστη με το σπαθί του το οποίο μόλις έχει ανασύρει από τη θήκη του. Η Ελένη σε κίνηση ικεσίας κι συγχρόνως απορίας τον παρακαλεί να την συγχωρήσει.

Εικόνα 108. Οι Ευσεβείς Κυθήριοι πρώτοι θεοποίησαν την Ωραία Ελένη ως προστάτιδα των μικρών παιδιών και την λάτρευαν ως ευσπλαχνία από τον 8^ο π.Χ αιώνα μέχρι τον 3^ο μ.Χ αιώνα

του ώστε δεν παρέστη ούτε στην αποτέφρωσή του. Την εποχή του Ομήρου η κοινωνία δεν είχε εξυψωθεί ηθικά, όπως πολλούς αιώνες αργότερα με την επικράτηση του Χριστιανισμού και της αγάπης προς τον πλησίον. Για τον λόγο αυτό, συχνά στην κοινωνία των Ομηρικών χρόνων γίνεται πολύ σύγχυση για ένα λάθος κοινωνικό με ένα άλλο λάθος ηθικής υψής και τάξης. Γι' αυτό και ο Όμηρος βρίσκεται σε δύσκολη θέση, να εξηγήσει γιατί πολλές φορές το «είναι» και η βούληση και το πάθος της Ελένης έρχονταν αντιμετώπιμα με την προστάτιδα Θεά της. Ο Όμηρος αφήνει νοερά να υποθεθεί ότι ίσως η ίδια η Αφροδίτη, ενδομύχως και σε ένδειξη πείσματος προς την Ελένη, να ήθελε να ήταν η γυναίκα του νέου, ωραίου και ξανθού Πάρη. Έτσι όμως θα εγκατέλειπε τη θεική της υπόσταση. Αλλά η πολύπειρη στον έρωτα και σοφή στις κοινωνικές της εκδηλώσεις Κυθερεία Ουρανία Αφροδίτη, δεν ξεχνά ότι το θείο μεγαλείο πρέπει να μένει μακριά και δεν πρέπει να ανταγωνίζεται την αδυναμία των θνητών, δοθέντος μάλιστα ότι η Ουρανία Αφροδίτη ήταν για τα «Ζάθηρα» Κύθηρα μία δύναμη, μία βούληση, ένα θαύμα. Η Ωραία Ελένη μερικές φορές φθάνει σε τέτοιο σημείο ψυχικής σύγχυσης από το ερωτικό πάθος με τον Πάρη ώστε τότε δεν αισθάνεται να είναι μια ύπαρξη ομαλά ταυτισμένη με τη Θεά Αφροδίτη ή με την πιο συνετή Θεά Σελήνη-Σελένη-Ελένη της Θεράτνης. Η διανοητική της κατάσταση όμως είναι τέτοια ώστε να μπορεί να αντικρίσει μια πραγματική Θεά πρόσωπο με πρόσωπο.

Δ. Οι ψυχολογικές καταστάσεις καταπίεσης της φιλελεύθερης Ελένης που πέρασε δέκα χρόνια στην πολιορκημένη Τροία. Η συμπαράσταση του γερο Πριάμου και του Έκτορα.

Οι διαταραχές της προσωπικότητας που είχε παρουσιάσει η Ελένη στο δυσπρόσφορο περιβάλλον της εμπόλεμης Τροίας, περισσότερο απ' όλους είχε ανησυχήσει τον πολύπειρο γερο-Πρίαμο. Ο γηραιός βασιλιάς βλέποντας

Εικόνα 109. Ο Άγιος Κωνσταντίνος και η Αγία Ελένη.

Εικόνα 110. Ο Μενέλαος ατενίζοντας την ψυχικά άρρωστη με απλανές βλέμμα Ελένη ως καλοκάγαθος την συγχωρεί και ενοχοποιεί τον Πάρι, ο οποίος δεν σεβάστηκε την ιερότητα της φιλοξενίας. Ταλαιπωρείται περιπλανώμενος οκτώ (8) χρόνια σε κέντρα της Ανατολής και της Αιγύπτου προκειμένου να την θεραπεύσει από την κατάθλιψη. Αυτό το επιτυγχάνει στην Άνω Αίγυπτο όπου η ιατρομάγισσα Πολυδάμα χορηγώντας της το νηπενθές της σταθεροποίησε τον ψυχικό της κόσμο ώστε να επανέλθει στην Σπάρτη.

την Ελένη να αλλοιώνεται και να αλλάζει προς το χειρότερο, είχε αντιληφθεί αμυδρώς ότι κάτι σοβαρό συμβαίνει στη δομή της προσωπικότητάς της που δεν μπορούσε να το ερμηνεύσει, αλλά της τόνιζε ότι για την υπαιτιότητα όλων αυτών των κακών υπεύθυνοι είναι οι Θεοί και όχι η Ελένη η οποία αδίκως αυτοκατηγορείται. Είναι γενικά παραδεκτό ότι τα πάσχοντα άτομα από κατάθλιψη λόγω της άτονης, απαθούς και «πράου» συμπεριφοράς, αν και πάσχουν από την ύπουλη αυτή αρρώστια, κινούν τη συμπάθεια όλων των ανθρώπων. Με τον ψυχοφυσιολογικό αυτό μηχανισμό, αν και πάσχουσα από μελαγχολικές ιδέες ενοχής, η Ωραία Ελένη κίνησε την αμέριστη συμπάθεια του βασιανισμένου γέροντα της Τροίας.

Ο συνετός Πριάμος που ορθά υποψιάστηκε την ψυχική πάθηση που κατέτρωγε την ψυχή της Ελένης, προσπαθεί να την απαλλάξει από κάθε ευθύνη και ενοχή τονίζοντάς της και πάλι ότι για όλα όσα συμβαίνουν στην πολύπαθη Τροία, υπεύθυνοι είναι οι Θεοί. Παρά τα ελαφρυντικά που της δίνει ο Πριάμος, όμως η Ελένη κατεχόμενη από το μελαγχολικό σύμπλεγμα του Σωσίου και του σωματοψυχικού μεταμορφισμού, του δίνει την απάντηση ότι αυτή και μόνο αυτή φταίει για όλα και αρνείται κάθε ελαφρυντικό που της προσφέρει ο γηραιός βασιλιάς Πριάμος. Στην περίπτωση των ψυχοπαθολογικών συμπτωμάτων της Ωραίας Ελένης διακρίνουμε δύο συνιστώσες δυνάμεις, αυτή που αντιπαλαίει την πάσχουσα ψυχή της, που τόσο τραγικά διαφεύστηκαν τα όνειρά της για τον μεγάλο έρωτα, κι αυτή του εξωτερικού περιβάλλοντος δηλ. της κοινής γνώμης που λόγω της ψυχικής της παθήσεως και δεν μπορεί να την ελέγχει και της είναι αδιάφορη. Αυτές οι αντίρροπες ψυχοπαθολογικές δυνάμεις ενδογενούς υφής, που ήταν απόρροια του εσωτερικού κόσμου της πάσχουσας ψυχής της καθώς επίσης και οι άλλες που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον συνεχώς αυξανόμενες, δεν μπορούν να εναρμονισθούν και να ενωθούν έτσι σε ένα άτομο με ψυχοπαθολογικά συμπτώματα.

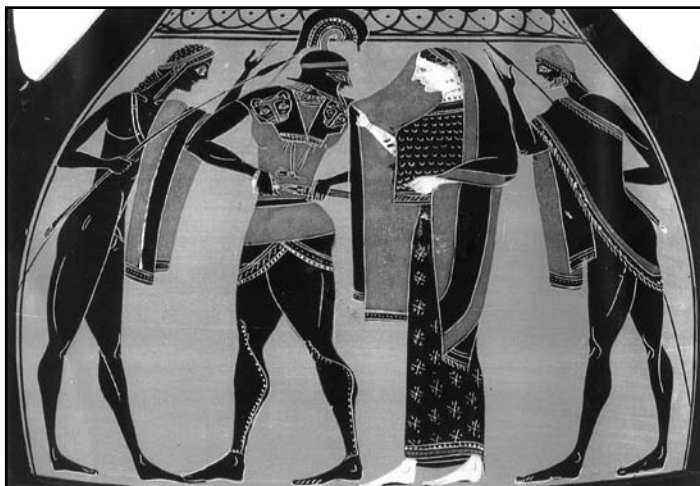
Κατά την Ιατρική μας γνώμη, εδώ φαίνεται καθαρά η ψυχοπαθολογική κατάσταση, δηλ. η πάθηση που είχε ύπουλα υποσκάψει την ψυχική υγεία της Ωραίας Ελένης από την εποχή της εγκατάστασής της στην Τροία. Η αντιστροφή του συναισθηματικού ρόλου έρχεται να επικυρώσει τη γνώμη μας και να εμπεδώσει την ορθή διάγνωση. Τούτο δε, γιατί ο Πριάμος θα έπρεπε να κατηγορεί την Ωραία Ελένη και αυτή να προσπαθεί να δικαιολογείται. Μία τέτοια όμως μεγαλοψυχία σαν αυτή εκ μέρους του βασιλιά Πριάμου είναι κάτι που δεν συναντάμε στην εποχή του Ομήρου. Από Ιατρικής απόψεως, στο σύνδρομο αυτό από το οποίο έπασχε η Ωραία Ελένη, κυριαρχούσε η μελαγχολική διάθεση, γι' αυτόν ακριβώς το λόγο η ίδια η Ελένη, χωρίς ενδιαασμούς, θεωρεί τον εαυτό της υπεύθυνο για τον πόλεμο. Προσθέτει δε, προς επίρρωση τούτων, ότι είναι η ίδια βαθιά μετανιωμένη για ό,τι έκαμε.

Εικόνα 111. Το θέμα και οι σκηνές της εκδίκησης του Μενελάου προς την άπιστη γυναίκα του Ελένη ήταν πολύ προσφιλείς στους αγγειογράφους, επειδή στην τότε κοινωνική δομή, η εκούσια αρπαγή νέων παρθένων ήταν σύνηθες φαινόμενα. Ο ασύνηθες στοιχείο στην εκούσια απαγωγή της Ωραίας Ελένης από τον Πάρι ήταν ότι αυτή ήταν (α) παντρεμένη, (β) βασίλισσα, (γ) μητέρα ενός νηπίου και (δ) σύζυγος ενός άνδρα καλοκάγαθου και γενναίου τους οποίους απαρνήθηκε για τον έρωτα και ακολούθησε τον Πάρι στην Τροία με την θέλησή της ανεύθυνη ως ένα σημείο για την πράξη της αυτή που επέφερε τόσες νεκρικές πυρές νέων ανθρώπων και από τις δύο παρατάξεις.

Το γεγονός αυτό εξεταζόμενο Ιατρικά είναι ακόμη μια ισχυρή απόδειξη ότι στις μελαγχολικές καταστάσεις που βρίσκονται στο στάδιο της εξέλιξης ή στο στάδιο επιδείνωσης, καμία ανθρώπινη παρέμβαση δεν είναι σε θέση να απαλλάξει το άτομο από τα αισθήματα ενοχής αφού είναι συνυφασμένα με την ψυχική πάθηση. Η Ωραία Ελένη στο δυσπροσάρμοστο περιβάλλον της εμπόλεμης Τροίας παρουσίαζε διαταραχές της προσωπικότητάς της, γι' αυτό και πολύ γρήγορα μετάνιωσε για την πράξη της αυτή να ακολουθήσει τον Πάρι. Πίστευε ότι η πράξη της αυτή έφερε πολλά δεινά στην παλιά και στην καινούργια της πατρίδα παρ' ότι ο βασιλιάς Πρίαμος ποτέ δεν την κακολόγησε. Όμως όλος ο γυναικείος Κόσμος της Τροίας την μισούσε επειδή την θεωρούσε αιτία του πολέμου. Κάθε γυναίκα που έχασε το παιδί της ή τον άντρα της της έριχνε περιφρονητική ματιά και της γύριζε ψυχρά τον ώμο. Χαρακτηριστικός τρόπος των Τρωαδισιών για να εκφράσουν την περιφρόνησή τους αφού δεν τολμούσαν να εκστομίσουν ύβρεις εναντίον της. Παρά ταύτα αγαπιέται από τους Τρώες και θαυμάζεται για την ομορφιά της. Επειδή όμως ήταν από ευγενική γενιά αλλά ασθενικού χαρακτήρα και δύσκολα προσαρμόστηκε στο νέο περιβάλλον της, συχνά έβρισκε την ευκαιρία να περιγράψει την μεταμέλειά της και να ομολογεί την κουφότητα της νεότητάς της (Ομήριου Ιλιάς Γ.139, 171).

Η Ελένη βλέποντας τα αποτελέσματα, τις φοβερές σφαγές και πυρές στο πολεμικό πεδίο (Εικ.114), συνεχώς αυτοκατηγορείται ως στυγερή, ριγιδανή και φρικτή, χωρίς ταυτοχρόνως να δονείται και ο ψυχικός της κόσμος. Αυτή η απαθής συμπεριφορά, που είναι ενδεικτική μιας βαριάς μελαγχολίας, μας οδηγεί, ακόμα άλλη μια φορά, να ισχυρισθούμε και να συμπεράνουμε ότι οι μετάνοιες της Ωραίας Ελένης δεν είχαν την επίγνωση της ειλικρίνειας

Εικόνα 112. Ο Μενέλαος μετά από δέκα χρόνια που έζησε μακριά από τη χώρα του έξω από τα τείχη της Τροιάς και οκτώ ολόκληρα χρόνια περιπλανώμενος σε ξένα Ιατρικά Κέντρα της Ανατολής, της Λιβύης και της Αιγύπτου για να θεραπεύσει τα ψυχολογικά προβλήματα από την κατάθλιψη που έπαθε η Ωραία Ελένη μέσα στην Τροία, φορτωμένος με εμπειρίες και θλιβερές αναμνήσεις ξαναγυρίζει πίσω με την Ελένη στην πατρίδα του τη Σπάρτη. Από Μελανόμορφο αμφορέα του 540 π.χ. Μ. Βρετανία.

Εικόνα 113. Με το γυρισμό της Ελένης και του Μενέλαου στην πατρίδα τους, έγινε και ο γάμος της Ερμιόνης με μεγάλη λαμπρότητα στη Σπάρτη. Στο γάμο παρέστη τυχαία και ο εικοσάχρονος Τηλέμαχος ο οποίος είχε φθάσει στη Σπάρτη με το φίλο του συνομήλικο Πεισίστρατο γιο του Νέστωρα για να μάθει περί της τύχης του πατέρα του Οδυσσέα. Παρά τη γενική χαρά όλων, η Ελένη ήταν μάλλον απαθής ως βασίλισσα. Ενώ έπρεπε να έχει το γενικό πρόσταγμα για το γάμο της μοναχοκόρης της, αυτή απαθής έγενεθε όπως δείχνει η αγγειογραφία.

από τα δυσάρεστα αποτελέσματα της πράξεώς της και της ντροπής της που έπρεπε να αισθάνεται για την κατάκριση της κοινής γνώμης, ούτε είναι το αποτέλεσμα ιδιαίτερης ηθικής συνειδήσεως, αλλά ιατρικώς συνδέεται με τις εσωτερικές ψυχοπαθολογικές συγκρούσεις και είναι απόρροια και μόνο του φοβερού στην εξέλιξη του σωματοψυχικού μεταμορφισμού που είχε ραγδαία αλλοιώσει την προσωπικότητά της. Όταν δεν κατόρθωσε να προσαρμοσθεί με τα ήθη και τα έθιμα των Τρώων. Το ότι τα πράγματα έχουν έτσι φαίνονται, εκ του γεγονότος ότι όλα αυτά τα δέκα χρόνια του φονικού πολέμου η μορφή της Ελένης είναι παντελώς απομονωμένη από τα πολεμικά δρώμενα και την πραγματική εξέλιξη του πολέμου.

Ο Όμηρος αδυνατώντας να υπεισέλθει στην ψυχοπαθολογική προσωπικότητα της Ωραίας Ελένης, αφού δεν ήταν Γιατρός και διηΨυχίατρος, προτίμησε να το αφήσει αδιευκρίνιστο. Σε ορισμένα σημεία όμως αποκλίνει προς την ιδέα ότι αφού η Ελένη μετανοεί για το σφάλμα της άρα πίστευε στην υπευθυνότητά της, μη γνωρίζοντας ότι η μετάνοια αυτή ήταν «άχρους», χωρίς τόνο συναισθηματικό, άρα ήταν απόρροια της μελαγχολικής της κατάστασης από την ψύχωσή της. Γι' αυτό τελικά αποδίδει την πράξη στους Θεούς. Στις φυσιολογικές καταστάσεις που το άτομο έχει πλήρη ψυχική υγεία, ο Θεός δεν χρησιμοποιείται ποτέ ως αποδιοπομπαίος τράγος στον οποίο οι άνθρωποι φορτώνουν την ευθύνη των πράξεών τους. Αυτό όμως ισχύει περισσότερο για τις ψυχοπαθολογικές καταστάσεις. Ακόμη και σήμερα, για να εξηγηθεί και να διαλευκανθεί ο τρόπος μιας πράξεως ψυχοπαθολογικής, είναι ανάγκη να εξετασθεί η σοβαρότητα της πάθησης, διαφορετικά θα παρέμενε ανεξήγητη και θα αποδίδετο και πάλι στον Θεό.

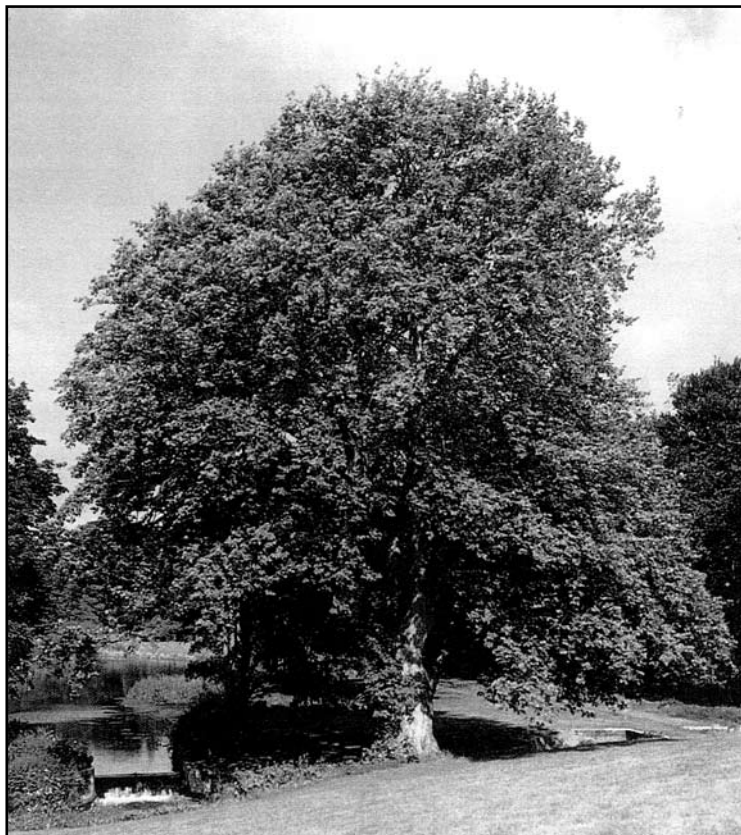
Ε. Οι ψυχικές μεταπτώσεις της Ωραίας Ελένης σχετικά με το εξωτερικό περιβάλλον στην πολιορκημένη Τροία.

Οι παθολογικές ψυχικές μεταπτώσεις της Ωραίας Ελένης, τα «ορμήματα» καθώς και οι «αστοναχαι» της, ήταν εκφάνσεις που αφορούσαν τις παθολογικές ψυχικές μεταπτώσεις της. Η επικράτηση στην ψυχή της των συμπτωμά-

Εικόνα 114. Η Ρόδος. Μετά τον θάνατο του Μενελάου οι νόθοι γιοί του Μεγασθένης και Νικόστρατος εξεδίωξαν την άβουλη Ελένη η οποία κατέφυγε στη Ρόδο και εξήγησε άσυλο πλησίον της παιδικής της φίλης Πολυξόης. Επειδή όμως η φίλη της είχε χάσει τον άνδρα της στον πόλεμο της Τροίας, για τον οποίο θεωρούσε υπεύθυνη την Ελένη, προσποιήθηκε λοιπόν ότι θα την φιλοξενήσει αλλά έβαλε τις θεραπαινίδες της να την πνίξουν στο λουτρό. Απελπισμένη η Ελένη έφυγε και απεγκρίσθη από ένα παρακείμενο δένδρο.

των του συνδρόμου του Σωσίου την παρουσιάζαν ως ανεύθυνη και ψυχικά πάσχουσα. Οι συναισθηματικές αυτές μεταπτώσεις εμφανίζονται εντελώς διαφορετικές από τη μεταμέλεια που είχε εκφράσει σε τρεις προαναφερθείσες περιπτώσεις. Όσον αφορά το θέμα της ευθύνης, η Ελένη εμφανίζεται τελείως ανεύθυνη με παντελή απουσία κάθε ενότιης για μεταμέλεια. Με τον τρόπο αυτό και με την περιρρέουσα κατάθλιψη, δημιουργείται ένα συναισθηματικό κενό, μια συναισθηματική απάθεια, το οποίο έχει καταστήσει την Ωραία Ελένη ένα άψυχο, άβουλο, συναισθηματικά ισοπεδωμένο θύμα με ψυχή θλιμμένη και ταυτόχρονα αθώα σαν παιδί, ψυχολογικά συντετριμμένο και ένοχα μετανοιωμένο «χωρίς ενοχή, σαν την ψυχή ενός αθώου νηπίου». Με όλες αυτές τις επισημάνσεις φαίνεται καθαρά ότι αλλιώς βλέπει η Ελένη τη μεταμέλειά της συναισθηματικά και με άλλο μάτι το βλέπει το περιβάλλον της. Άρα παρουσιάζει την Ελένη ακούσια αρπαγμένη, μια ωραία βασίλισσα άβουλη. Αντιθέτως, η ίδια ποτέ δεν ομολογεί ότι ο Πάρις την άρπαξε χωρίς τη θέλησή της. Επίσης η Ελένη δεν αποδίδει την πράξη της στην άτη και στη Θεά Αφροδίτη με την οποία έχει ταυτισθεί. Ο Όμηρος σε πολλούς στίχους της Ιλιάδας με σαφήνεια την παρουσιάζει ως υπεύθυνη. Επίσης οι περισσότεροι ερευνητές που ασχολήθηκαν με το θέμα, που, κατά την άποψή μας είναι καθαρά Ιατρικό, δεν μπορούν να εξηγήσουν την αβουλία μιας γυναίκας που είχε διατελέσει βασίλισσα ενός από τα πιο πειθαρχημένα βασίλεια της εποχής, το βασίλειο του Μενελάου. Θα έπρεπε η προσωπικότητά της να κυριαρχεί σ' όλα τα γεγονότα της Ιλιάδας και να τα επισκιαίνει. Ενώ οι περισσότεροι θεωρούν την Ωραία Ελένη ως την κυρίως υπεύθυνη για τον καταστροφικό Τρωικό πόλεμο, στην πραγματικότητα τα αίτια του πολέμου ήταν οικονομικά και αμυντικά για ύψιστα εθνικά συμφέροντα της πατρίδος των Ελλήνων που ήσαν μέχρι τότε διχασμένοι και επιδίδονταν σε «Ομηρικούς καυγάδες», συνεχώς αποδυναμούμενοι. Προς επίρρωση αυτών, πιστεύουμε ότι τουλάχιστον ο σοφός και συνετός Νέστωρ, ο γλυκός Πυλίων αγορητής, θα ήταν αδιανόητο να παρακινούσε αποτελεσματικά τους Αχαιούς να πολεμήσουν για μια ωραία γυναίκα. Εδώ, να μεν η Ελένη δέχεται έντονα την ευθύνη της και δίνει έμφαση στην υπαιτιότητά της για τα γεγονότα που όπως ισχυρίζεται ντροπιάζουν την ίδια και τα αδέρφια της, τους Διόσκουρους όμως αν συγκρίνουμε το βαθμό της μεταμέλειας με τους χαρακτηρισμούς που εκφράζει για τον ίδιο τον εαυτό της όταν λέγει ότι λ.χ. είναι στυγερή, κρύδεσσα, κυνώπις, κακομήχανη, κύων και ότι τα αισχέα και τα ονείδεα που επισύρει η πράξη της, που είναι πάρα πολύ μεγάλα, δεν δείχνουν τίποτε άλλο παρά το ότι είναι εκφράσεις ψυχοπαθολογικές σε ένα μελαγχολικό υπόστρωμα. Αυτό παρατηρείται σε πολλές περιπτώσεις γυναικών που πάσχουν από το σύνδρομο

Εικ. 115 Ελένη η Δενδρίτις. Κατά την πλέον διαδεδομένη παράδοση, η Ωραία Ελένη κατέφυγε στο παρεκκλήσι του Θεού του Ήλιου το αφιερωμένο στην αδελφή του Σελήνη δίπλα σε ένα αιωνόβιο και αιθαλή πλάτανο. Η σεβάσμια πλέον Ελένη προσελήφθη ως Ιέρεια για να αναβιώσει την διδασκαλία της Παλαιάς Σελήνης Δενδρίτιδας δηλαδή τη μύηση των νέων κοριτσιών της Ρόδου που ήσαν στην εφηβεία. Στη Ρόδο η Ωραία Ελένη λατρεύτηκε ως Ελένη Δενδρίτις με γιορτή τα Ελενοφόρια. Η «Ελεναίδα Πλάτανος» έζησε αιώνες όπως ο πλάτανος του Ιπποκράτη.

του σωματοψυχικού μεταμορφισμού.

Η Ωραία Ελένη, εγκλωβισμένη σε μια ψυχοπαθολογική κατάσταση όπως ήταν το σύνδρομο του σωματοψυχικού μεταμορφισμού από το οποίο έπασχε και ως ταυτισμένη με τη Θεά Αφροδίτη, περιφρόνησε την αιδώ, την ντροπή από τις τρεις κύριες έννοιές της σαν ατομική, οικογενειακή και κοινωνική αιδώ και γι' αυτό θεωρήθηκε όνειδος της καταγωγής της και επέσυρε την κατακραυγή της τοπικής κοινωνίας. Παρ' ότι την εποχή του Ομήρου δεν είχε η κοινωνία εξυψωθεί ηθικά, ώστε συχνά να γίνεται σύγχυση ενός λάθους της κοινωνίας και ενός ηθικού παραπτώματος. Η κοινή γνώμη δεν ήταν ακόμη στις τοπικές κοινωνίες ανεπτυγμένη σε τέτοιο βαθμό ώστε να μπορούν να προσδώσουν ηθική χροιά σε ένα λάθος που δεν έγινε με τη θέληση του ατόμου ή με δόλο. Αυτό όμως έθετε θέμα στην ελευθερία της βούλησης την οποία δεν είχαν όλοι οι άνθρωποι, πολλοί εκ των οποίων ήταν δέσμοι των προλήψεων, των δεισιδαιμονιών και του θεοκρατικού καθεστώτος. Όταν το άτομο είναι ψυχικά υγιές, τότε δεν είναι ένα άβουλο όργανο των Θεών αλλά αισθάνεται ότι έχει κι αυτό την ανάλογη οντότητα που το καθιστά υπεύθυνο των πράξεών του έναντι των άλλων συνανθρώπων του. Στο καταθλιπτικό ανατολικό περιβάλλον, η Ωραία Ελένη με την πάσχουσα ψυχή της ήρθε σε ρήξη με τις εξωανθρώπινες θείες δυνάμεις καθώς και με το φυσικό περιβάλλον. Στην προκειμένη περίπτωση η ρήξη αυτή δεν ήταν τίποτε άλλο από την εκδήλωση των ψυχοπαθολογικών συμπτωμάτων που έκαναν αντικειμενικές πολλές υποκειμενικές καταστάσεις στους ανθρώπους. Πολλές φορές που η Ωραία Ελένη σκέπτεται τις συμφορές του φοβερού Τρωικού πολέμου νιώθει ντροπή για ό,τι έκανε, αλλά δεν είναι αυτή υπεύθυνη για τις πράξεις της, αλλά οι Θεοί που καθορίζουν τις τύχες των ανθρώπων. Η Ωραία Ελένη μερικές φορές φθάνει σε τέτοιο σημείο ψυχικής σύγχυσης ώστε δεν αισθάνεται τότε ως μία ύπαρξη ταυτισμένη με τη Θεά Αφροδίτη ή με τη Θεά Σελήνη της Θεράνης. Στο εξωτερικό περιβάλλον, αφ' ενός με την κοινή γνώμη και αφ' ετέρου με τις εξωανθρώπινες δυνάμεις, δηλαδή τις επεμβάσεις των θεών στην προκειμένη περίπτωση της μεταμέλειας της Ωραίας Ελένης, δεν ήταν τίποτε άλλο από την εκδήλωση ψυχοπαθολογικών συμπτωμάτων που αντικειμενοποιούσαν πολλές υποκειμενικές καταστάσεις του ανθρώπου. Η ειλικρινής μετάνοια προϋποθέτει την ελευθερία της βουλήσεως, χωρίς την οποία δεν υπάρχει μετάνοια. Όταν ο άνθρωπος είναι ψυχικά υγιής και ελεύθερος, ποτέ δεν μπορεί να νοηθεί ως άβουλο όργανο των θεών και η οποιαδήποτε επίρρηση της ευθύνης στους Θεούς δείχνει δειλία και δεν απαλλάσσει το άτομο της δικής του υπευθυνότητας και ευθύνης (Χρ. Οικονομόπουλος, Βιβλ. 227: Η διαχρονική αξία των Αρχών και της

Φιλοσοφίας των Ηθικών και Δεοντολογικών Κανόνων, Αθήνα 2000).

Όσο επιεικώς και αν θελήσουμε να εξετάσουμε την ευθύνη της Ωραίας Ελένης προκειμένου να βγάλουμε ορθά συμπεράσματα για την προσωπικότητά της, πάλι θα βρεθούμε ενώπιον μιας ψυχολογικής κατάστασης με πολύ ασαφές ορθολογικό πλαίσιο από το οποίο θα ήταν πολύ δύσκολο να συμπεράνουμε πράγματι αν η Ωραία Ελένη μέσα στην κοινωνία των Τρώων όπου πήγε να ζήσει, μπορούσε με την ομορφιά ή με τη λογική ή και με το βαθμό του συναισθήματος να επηρεάσει τα δρώμενα και τις τρέχουσες καταστάσεις της σύρραξης των Τρώων και των συμπατριωτών της Αχαιών. Αν πράγματι η Ωραία Ελένη ήταν μια υγιής ψυχικά ύπαρξη, με έντονη και ισχυρή προσωπικότητα που θα αναδύετο από τις τυχόν συγκρούσεις μέσα στην ψυχή της, τότε ασφαλώς

θα ήταν και θα βρισκόταν στην προνομιούχο θέση να επηρεάσει θετικά την εξέλιξη του φονικού εκείνου πολέμου, αφού όπως λέγει η ίδια εξ αιτίας της είχε ξεσπάσει. Απλούστατα με τη δυναμικότητα και την ισχυρή βούλησή της, αν την είχε, θα μπορούσε, αφήνοντας τους Τρώες, να είχε επιστρέψει πίσω στους Έλληνες.

Αυτό όμως, όπως διαπιστώνουμε, τόσο από τη μελέτη της Ιλιάδας όσο και από τις επιβιώσεις του λαϊκού παραμυθιού της Τρανής Νεράιδας που αναφέρεται στον Κόσμο των Νεράιδων της Λακωνίας, για την ωραιοπάθειά τους και την ταύτισή τους με θεϊκές δυνάμεις, όπως έγινε και με την Ωραία Ελένη, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να γίνει, αφού το ψυχικό σύνδρομο του σωματοψυχικού μεταμορφισμού της έχει αποκόψει στα δύο την προσωπικότητά της και έτσι την έχει κάνει ένα άβουλο πλάσμα. Το σύνδρομο αυτό χωρίς αυτή να το αντιληφθεί την είχε απομακρύνει από κάθε λογική συνειρμική σκέψη ή αυτόφωτη θέληση.

Η λειτουργία της προσωπικότητάς της ήταν έτσι πλέον δομημένη ώστε καθιστούσε την Ελένη ανεύθυνη. Όλα όσα πιθανόν να την αφορούσαν, ρυθμιζόνταν ερήμην αυτής και ανεύθυνα, αποκομμένα από την πραγματικότητα. Η Ελένη είχε φθάσει στο σημείο να εμφανίζεται με ισοπεδωμένη συναισθηματική απάθεια. Η Ωραία Ελένη Ιατροψυχολογικώς έδινε την εντύπωση ότι δεν ήταν η ζωντανή βασίλισσα της Σπάρτης που ακτινοβολούσε από ευφυΐα, χάρη και πλούσιο συναισθηματικό κόσμο, αλλά είχε κατανήσει στο ξένο περιβάλλον των Τρώων ένα πολύτιμο άψυχο όμορφο αντικείμενο που είχε καταλήξει να πάσχει από μια συναισθηματική απάθεια. Γι' αυτό πιστεύουμε ότι ο πρωτογενής μύθος που παρουσιάζει την Ωραία Ελένη ως ένα άβουλο αντικείμενο στη θέληση των Θεών και στην ερωτική διάθεση του Πάρι, πλησιάζει προς τη σωστή κατεύθυνση και ενισχύει την άποψή μας για τη μορφή της ψυχοπαθολογικής κατάστασης της Ελένης.

Ο πρωτογενής πυρήνας του μύθου, αν δεν είχε πάρει τις μεγάλες προεκτάσεις που πήρε όταν έγινε θέμα προσφιλές για τους ποιητές και σ' αυτούς του Επικού κύκλου και δεν είχε απ' αυτούς υποστεί τις πολλές αλλαγές ώστε να εξελιχθεί κατά τέτοιο τρόπο που η Ωραία Ελένη να εμφανισθεί αργότερα ως μια αυτόβουλη και υπεύθυνη για τις πράξεις της, θα είχε ευκολότερα γίνει κατανοητή ή διαταραγμένη προσωπικότητά της από μια σοβαρά ψυχική νόσο. Ο Όμηρος, παρ' ότι γνώριζε πολλά μυστικά για την ανθρώπινη συμπεριφορά και για την ανθρώπινη φύση, όμως αδυνατούσε να αντιληφθεί μερικές ψυχοπαθολογικές καταστάσεις που παρουσιάζονται στις γυναίκες, αφού δεν ήταν Γιατρός. Αποτέλεσμα αυτής της αδυναμίας του Ομήρου να την κατανοήσει, την χαρακτήριζε ως αισχινή, κυνωπίδα κ.λπ. Γι' αυτό, αν η Ελένη ήταν μια φυσιολογικά υγιής προσωπικότητα, θα μπορούσε κάποιος να ισχυρισθεί ότι μια τουλάχιστον κύρια αιτία που την οδήγησε στη μετάνοια ήταν η κατακρωγή της κοινής γνώμης που σ' αυτήν κάθε φυσιολογικό πρόσωπο υπολογίζει και σέβεται με δέος. Πολύ περισσότερο αυτό θα είχε αντίκτυπο αφού η Ελένη ήταν και Βασίλισσα όλου του λαού. Η μετάνοια της Ελένης, εξεταζόμενη υπό το πρίσμα μιας υγιούς προσωπικότητας θα μπορούσε να αποκτήσει μια σημαντική ηθική αξία, ένα διαχρονικό ηθικό κανόνα-θεσμό ακόμα και αν η τότε Ομηρική κοινωνία των λοιπών Ελλήνων έριχνε τις ευθύνες στους Θεούς. Κατά την αντίληψη των Λακώνων, τόσο η Θεά Αφροδίτη όσο και η βασίλισσα τους, ενήργησαν αντίθετα προς το αίσθημα της ατομικής και κοινωνικής αιδούς. Η Ελένη βλέποντας τις άγριες μάχες μεταξύ των Τρώων και των Αχαιών μπροστά στα τείχη της Τροίας τις απέδιδε όλες στις συνέπειες των πράξεων της καθώς και στα καταστρεπτικά σχέδια της Μοίρας. Είναι γενικά παραδεκτό ότι τα πάσχοντα άτομα από κατάθλιψη (μελαγχολία), λόγω της άτονης απαθούς και «πράου» συμπεριφοράς, αν και πάσχουν από την βαριά και ύπουλη αυτή αρρώστια, όμως κινούν την συμπάθεια όλων των ανθρώπων γύρω τους. Με τον ψυχοφυσιολογικό αυτό μηχανισμό, η πάσχουσα Ωραία Ελένη εκίνησε την αμέριστη συμπάθεια του βασανισμένου γέροντος Πριάμου και των γερόντων της Τροίας. Το πόσο, σε όλα τα παραπάνω λεχθέντα αρνητικά και μη, το κάλλος

Εικόνα 117. Για την Ωραία Ελένη από την εποχή του Ομήρου μέχρι σήμερα έχουν γραφτεί από κορυφαίους Έλληνες και ξένους συγγραφείς χιλιάδες βιβλία με ποιητικές, μουσικές και θεατρικές αλληγορίες που δεν θα χωρούσαν στις δύο παρατιθέμενες βιβλιοθήκες. Εμείς ως Ιατροί, χωρίς να παραβλέπουμε τα αρνητικά στοιχεία, αναφερόμεθα στην ευγενική ψυχή της με το πλούσιο ψυχικό περιεχόμενο και την αγάπη της προς τα έκθετα θήλεα νεογνά. Συμμεριζόμεθα επίσης ως Ιατροί την κατάθλιψή της από τη διάψευση των απατηλών της ονείρων για να ζήσει τον μεγάλο έρωτα. Η νέα αυτή άποψή μας πιστεύουμε ότι την εξαγνίζει στην ανθρώπινη συνείδηση, ώστε το όνομά της να μην παριστάνει μόνο το έκπαγλο κάλλος, αλλά και το πλούσιο ψυχικό της περιεχόμενο.

επιρεάζει το εξωτερικό περιβάλλον δηλ. την κοινή γνώμη, ο Όμηρος αποφεύγει να το εκφράσει αλλά το αφήνει να το προσδιορίσουν οι γέροντες της Τροίας οι οποίοι όταν είδαν την Ωραία Ελένη στα τείχη ομόφωνα είπαν:

«Ου νέμεσις Τρώας και ευκήμιδας Αχαιούς τοιηδ' αμφί, γυναικί πολύ χρόνον άλγε πάσχει αινωσ αθανάτησι θεοίς εις ωπα εοικεν» (Ιλιάς Γ.156-158).

«Ας μη κατηγορούν τους Τρώες και τους Αχαιούς με τα γερά πόδια, που πολύ καιρό βασανίζονται για μια τέτοια γυναίκα. Ολόιδια είναι σ' όψη της με αθάνατη θεά».

Χ. Ο ΔΟΥΡΕΙΟΣ ΙΠΠΟΣ, Η ΑΛΩΣΗ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΤΡΟΙΑΣ

Α. Μετά την Άλωση της Τροίας ο Μενέλαος αντικρίζει μία άβουλη Ελένη με απαθές βλέμμα και έντρομος τη συγχωρεί και αναζητεί σε Ιατρικά κέντρα της Ανατολής και της Αιγύπτου θεραπεία της κατάθλιψής της για την οποία περιπλανάται οκτώ χρόνια.

Ο Μενέλαος, με μια ομάδα των Αχαιών, μετά την Άλωση της Τροίας περίμενε να βγει έξω από τα τείχη η Ωραία Ελένη (Εικ.115). Οι Αχαιοί πολεμιστές έξαλλοι ζητούσαν από τον Μενέλαο να πάρει εκδίκηση για την ατίμωση της μοιχαλίδας. Οι άγριοι από τις κακουχίες πολεμιστές Αχαιοί τον παρακινούσαν ότι αν δεν θανατώσει τη μοιχαλίδα πλήττοντάς την κατάστηθα, αυτοί οι ίδιοι θα την θανάτωναν δια λιθοβολισμού. Η άλλοτε Ωραία Ελένη, εξουθενωμένη με κυρίαρχη την έκφραση της κατάθλιψης, πορεύεται με μεγαλοπρέπεια, με βραδυ περπάτημα, αγέρωχη πλησίαζε προς το Μενέλαο ο οποίος είχε ήδη βγάλει το αστραφερό σπαθί του από τη θήκη και βάδιζε προς την Ελένη. Η Ελένη πλησίασε προς το Μενέλαο μεταμελημένη, για να του ζητήσει έλεος και συγχώρηση. Όταν η Ελένη πλησίασε προς τον Μενέλαο άνοιξε τη χρυσοποίκιλη αισθητή της για να φανούν, όχι τα στήθη της όπως ισχυρίζονται οι λόγιοι, αλλά για να αντικρίσει το αποτρόπαιο φυλακτό της φιλοπροσωπίδας (προσωπίδας), που πίστευαν ότι είχε τόσες αποτρεπτικές δυνάμεις ώστε να παραλύει το χέρι οιοδήποτε θελήσει να την πλησιάσει με φονικό όργανο. Εκείνες τις αγωνιώδεις στιγμές της άδοξης μοναχικής αναχώρησης από την καιωμένη Τροία, μία αναλαμπή ελπίδας έρχεται στη σκέψη της Ωραίας Ελένης, η ανάμνηση της προσευχής της στο αρχέγονο – σκοτεινό Ναό – Σπήλαιο – Καταφύγιο της Μητέρας Γης, της αρχέγονης χθόνιας αγαπημένης από τα αδέρφια της Θεάς, της Νεραϊδοσπηλέας του Μυλοποτάμου Κυθήρων, αυτής της Θεάς που θα την ενσαρκώσει από εκείνη τη στιγμή, η ίδια η υπόσταση της Ελένης ώστε να έρθει από τον Κάτω Κόσμο (τη Μαύρη Γη) στον Απάνω Κόσμο αναγεννημένη σαν Νέα Θεά, που

τώρα σε τόσο τραγικές στιγμές, προβάλλει από τα «αποκαΐδια» μιας όμορφης πόλης και από τις νεκρικές πυρές ενός αιματοβαμμένου στρατοπέδου, που πλέον δεν υπάρχουν. Η ίδια η Ωραία Ελένη θα είναι η Νέα Ελληνίδα Θεά που θα βρίσκεται δίπλα στην Αναδυομένη Ελληνίδα Κυθέρεια Αφροδίτη.

Έτσι το μεγαλοπρεπές Σπήλαιο των Διδύμων αδελφών της μορφοποιείται στην ψυχή της Ελένης και γίνεται η «κολυμβήθρα» που θα την εξαγνίσει. Το σκοτεινό Σπήλαιο τώρα γίνεται φωτεινό, ένας αληθινός παράδεισος στη Γη των Κυθήρων. Τώρα μέσα στην αβυσσαλέα ψυχή της Ωραίας Ελένης θα αναπλασθεί το τέλειο ιδανικό καταφύγιο του αιώνιου μεγάλου ιδεατού Θείου Έρωτα για τον σύντροφό της Μενέλαο, που τώρα τον ξαναβρίσκει, για την εγκαταλειμμένη τόσα χρόνια κόρη της Ερμιόνη, που είχε εγκαταλείψει και τώρα έχει εισέλθει στην ιερή ώρα του γάμου, ακόμα για τους ανθρώπους που τόσο την είχαν αγαπήσει όταν ήταν Βασίλισσά τους, για την Πατρίδα και για την Πανανθρώπινη έννοια της αληθινής αγάπης, που όλοι οι άνθρωποι στοχάζονται, ονειρεύονται, αγωνίζονται και εκτίθενται στον κάθε κίνδυνο, προκειμένου να βρουν την ευτυχία και τη χαρά μέσα στον έρωτα, να ελπίζουν δε η ευτυχία τους ή η δυστυχία τους να μην είναι «μοιρογραμμένες» στον «Ουρανό» από τους αθανάτους!!.

B. «Η ευτυχής αδιαφορία των Αθανάτων»

Η ευτυχία ή η δυστυχία των ανθρώπων ας είναι το απαύγαμα της θέλησης των ιδίων, οι οποίοι ελεύθεροι από τις αποφάσεις των Θεών, να φτιάξουν τους νόμους και τους θεσμούς τους σύμφωνα με τα ανθρώπινα μέτρα και με οδηγό το άβυσσο φως της συνειδήσής τους. Έτσι θα φωτίζονται τα σκοτεινά σημεία της ψυχής τους, αφού θα τα λούζει το άπλετο φως της ελευθερίας και της δικαιοσύνης. Γιατί όταν τους ανθρωπίνους τους ελευθερώσει η αρετή, τότε και τον έρωτα θα αισθανθούν με ασφάλεια και ολόφωτη θα είναι η συνειδήσή τους απαλλαγμένη από τον καταστρεπτικό ρόλο της θείας παρέμβασης των αθανάτων στην ανθρώπινη ζωή τους.

Οι στιγμές εκείνες για την Ωραία Ελένη ήταν οι στιγμές της εσωτερικής αλλαγής, της μεταστροφής, της ταπεινώσεως, της αληθινής μετάνοιας και της λύτρωσης, ομοίως με εκείνης ακριβώς που αισθάνθηκε, δέκα αιώνες αργότερα, ο ληστής επάνω στο Σταυρό ο οποίος αποτεινόμενος στον Συσταυρωμένο Πάσχοντα Θεάνθρωπο τον παρακάλεσε: «Μνήσθητι μου Κύριε όταν έλθεις εν τη Βασιλεία σου». Εκείνες τις στιγμές της ΕΝΟΡΑΣΗΣ που πέρασαν αστραπιαία από εμπρός της ένας ολόκληρος ιδεατός κόσμος, είχε συντελεσθεί στην ψυχή της Ελένης και αυτό ήταν ένα τριουπόστατο μεγάλο θαύμα γιατί α) ο Μενέλαος προσπαθώντας να συνέλθει από το ψυχικό shock, του πέφτει από το χέρι κατά Γης, το φοινικό ξίφος, με το οποίο θα ξέπλενε την ντροπή, β) ο εξάλλος Μενέλαος, αυτός που μόλις προ ολίγων δευτερολέπτων «έβραζε» γεμάτος οργή προς την άπιστη μοιχαλίδα, τώρα αισθάνεται στη θέα του «φυλαχτού της φιλοπροσωπιδας» που κρέμεται στη μεσοστήθια πτυχή της Ελένης, ένα θεϊκό πλησίασμα που του απάλυνε τη σκληρή και μαυρισμένη από το μίσος ψυχή του. Ο Μενέλαος, αυτομάτως, με συγκινητική λεπτότητα της πιάνει τρυφερά τον καρπό του χεριού της, σαν Βασιλική ένδειξη μεγαλοψυχίας, ότι την συγχωρεί, και γ) και το σπουδαιότερο, τη στιγμή εκείνη νοερώς τα ιερά Κύθηρα αποκτούν τη δεύτερη Θεά τους, την Ωραία Ελένη. Την «Ελένη» όχι πλέον Αυτή της Σπάρτης, ούτε της Τροίας της «Τρανής Νεράιδας», αλλά την πολυμετανοιωμένη και «υιοθετημένη στις καρδιές των Κυθηρίων» Ελένη ώστε να θεοποιηθεί στα Κύθηρα πρώτη. Αυτή είναι ακριβώς η Θεά που τώρα ενσαρκώνεται στην υπόσταση της ίδιας της Ελένης και παίρνει τη θέση που της ανήκει σαν μία Νέα Ελληνίδα Διαχρονική Θεά που θα στέκει δίπλα στην επίσης Ελληνίδα Αναδυομένη Κυθέρεια Αφροδίτη (Εικ.116)

Ο τρίμηνος εξαγνισμός με φιλανθρωπική εργασία που της είχαν επιβάλει τα Δίδυμα αδέρφια της, ο Κάστορας και ο Πολυδεύκης, απέβη επωφελής και δημιουργικός για τα Κύθηρα. Η Ωραία Ελένη με τις άοκνες φροντίδες της προς τα έκθετα θήλεα νεογνά κατόρθωσε να τα διασώσει και ανεδείχθη η πρώτη εμπειρική Νεογνολόγος-Παιδογιάτρισσα. Δικαίως δε οι ευσεβείς Κυθηριοί πρώτοι αυτοί την θεοποίησαν ως προστάτιδα των μικρών παιδιών, από τον 8ο αιώνα π.Χ. μέχρι τον 3ο αιώνα μ.Χ. Αργότερα, κατά τα Βυζαντινά και τα Μεταβυζαντινά χρόνια τη «σκυτάλη» από την Ωραία Ελένη πήρε η Σεβάσμιμα Αυγούστα Αγία Ελένη, Μητέρα του Μεγάλου Κωνσταντίνου.

Γ. Οι νέες περιπέτειες του Μενελάου για να ιαθεί από την κατάθλιψή της η Ωραία Ελένη. Η φημισμένη ιατρομάγισσα Πολυδάμνα με το θαυματουργό ηπενθές.

Ο Μενέλαος αυτομάτως εμπρός του είδε την οικτρά ψυχική της κατάσταση και αυτομάτως έπαψε να τη θεωρεί ένοχη για εκείνη την πράξη της. Τονίζει δε σ' αυτήν ότι ο μόνος υπεύθυνος ήταν ο Πάρης απέναντί του που έκανε κατάχρηση της φιλοξενίας, που εθεωρείτο για τον Μενέλαο βαρύτερο αμάρτημα και από εκείνο της αρπαγής της Ελένης και της μοιχείας. Κατά τη γνώμη του ο Μενέλαος έφερε βαρέως την ασέβεια του Πάρη προς τα έθιμα της φιλοξενίας. Ο Μενέλαος για την φιλοξενία εξέφραζε και τη γενική αντίληψη όλων των Ελλήνων. Άρα το μεγαλύτερο αδίκημα που έκανε ο Πάρης ήταν η κατάχρηση της φιλοξενίας και όχι η αρπαγή της Ελένης ή η μοιχεία. Παρ' ότι για τους περισσότερους Έλληνες της Ομηρικής εποχής, η συζυγική απιστία δεν θεωρείτο ότι ήταν αναγκαστικά το μέγιστο αδίκημα ώστε να επισύρει τη θανατική καταδίκη στην Ελένη. Παρά ταύτα όμως, η κοινωνία των Λακώνων είχε διαμορφώσει ίδιους κανόνες, ήθη και έθιμα που διέφεραν σε πολλά σημεία από αυτά των λοιπών Ελλήνων.

Η συζυγική απιστία για τον λαό των Λακεδαιμονίων ασφαλώς θα επέσυρε εις βάρος της Ελένης τα «αίσχια» και τα «ονείδεα» και θα είχε εξεγείρει την τοπική κοινωνία προκαλώντας έντονες επικρίσεις. Η τοπική κοινωνία των Λακώνων, από τους αρχαιότερους χρόνους μέχρι και προ ολίγων δεκαετιών, παρέμεινε μονοιθικά προσκολλημένη στις αυστηρές αρχές της συζυγίας και της οικογένειας. Την πανέμορφη βασίλισσα της Σπάρτης, την Ωραία Ελένη, σύζυγο του πολέμαρχου Μενέλαου, η οποία με τη θέλησή της εγκατέλειψε το σύζυγό της και τώρα μεταινώνει, δεν θα τη συγχωρούσαν εύκολα. Η γνώμη που διατυλώσαμε στην αρχή της μελέτης μας ότι η ψυχολογική κατάσταση της Ωραίας Ελένης είχε εκδηλωθεί στην αρχή ως μία ασαφής και άμβληχρα μορφή σωματοψυχικού μεταμορφισμού σε συνδυασμό με το σύνδρομο του Σωσίτου με τη Θεά Αφροδίτη, τα δέκα αυτά χρόνια σε μια πολιορκημένη πόλη και σε ένα ξένο περιβάλλον μετέπεσε βαθμηδόν και κατ'ολίγον σε μια βαριάς μορφής κατάθλιψη που τελικά την οδήγησε μετά την άλωση του Ιλίου στην οκτάχρονη περιπέτεια, αναζητώντας θεραπεία σε κέντρα της Ανατολής και στην Αίγυπτο.

Ο ατυχής Μενέλαος, όταν του έπεσε από το χέρι το εγχειρίδιο με το οποίο είχε αποφασίσει να τη δολοφονήσει (με την έντονη προς τούτο προτροπή των Αχαιών πολεμιστών) μετά την παράδοσή της, διέγινωε ορθά, ότι είχε μπροστά του ένα άψυχο είδωλο της Ελένης, άβουλο και άτονο. Δεν ήταν η Ελένη που γνώριζε αλλά η σιά της, το απόκοσμο είδωλό της δηλ. μια απαθής αγνώριστη πρώην σύζυγός του, μια βασίλισσα βαριά άρρωστη που ζούσε στον κόσμο της. Ο Μενέλαος από τότε, την γύριζε για να τη θεραπεύσει οχτώ ολόκληρα χρόνια, σε πόλεις και εμπειρικά θεραπευτήρια-ναούς της Ανατολής.

Ο Μενέλαος, τα επόμενα οκτώ χρόνια προκειμένου να θεραπεύσει την Ελένη από την κατάθλιψη, είχε μεταβεί σε πόλεις και εμπειρικά θεραπευτήρια-ναούς της Ανατολής και της Αιγύπτου. Οι περισσότεροι μάγοι θεραπευτές συνιστούσαν απασχόληση και εργασιοθεραπεία. Έτσι λ.χ. κατά μία παράδοση η Ελένη παρέμεινε στη Φοινίκη τρία χρόνια ασχολούμενη με την υφαντουργία. Τέλος, ο Μενέλαος στην προσπάθειά του να αποκαταστήσει την ψυχική υγεία της συζύγου του Ελένης έφθασε στη μακρινή Θήβα της Ανω Αιγύπτου, την ξακουστή πόλη με τους περισσότερους Μάγους-Θεραπευτές, όπου ο καθένας ήταν ειδικευμένος για την ίαση μόνος μίας νόσου.

Η θεαματική όμως βελτίωση της ψυχικής υγείας της Ωραίας Ελένης επετεύχθη από την ιατρομάγισσα Πολυδάμνα, η οποία ήταν φημισμένη για την θεραπεία των ψυχικών παθήσεων. Φαίνεται ότι η Πολυδάμνα έθεσε την ορθή διάγνωση της «αντιδραστικής μελαγχολίας» και της χορήγησε ένα μυστικό φάρμακο ιδιικής της σύνθεσης, το «νηπενθές» δηλ. ένα φάρμακο που διώχνει τη λύπη και φέρνει αλυπία (νη-πένθος).

Η Πολυδάμνα, κατά τον Όμηρο (Οδυσσ. δ.220), παρασκεύαζε το «νηπενθές τ'άχολον τε, κακών επίληθον απάωντων». Την Πολυδάμνα την αποκαλούσαν ή την προσφωνούσαν με τον τίτλο «Naubmakit» = Κυρά της ασφάλειας και προστασίας. Στην αρχαία Αιγυπτιακή γραφή μετά την αποκρυπτογράφηση των ιερογλυφικών γράφεται = Ph-ar-makit = μέσο ασφαλείας δηλ. παρασκεύασμα αποτελεσματικό χωρίς παρενέργειες. Από εδώ οι Έλληνες πήραν τη λέξη φάρμακο ph-ar-makit. Κατά τη γνώμη μας, πιθανόν το «νηπενθές» να ήταν τριμμένο χασίς (όπιο) με τριμμένες ρίζες μαύρου Ελλεβόρου και λειοτροβιμένων μύλων Μανδραγόρου. Η σταθεροποίηση της ψυχοπαθολογικής κατάστασης της Ωραίας Ελένης επέτρεψε σ'αυτήν και στον Μενέλαο να επιστρέψουν στην πατρίδα τους τη Σπάρτη (Εικ.117).

Η Ερμιόνη, η μονάκριβη κόρη του Μενελάου και της Ωραίας Ελένης, είχε ενηλικιωθεί και ήταν περίφημη για την ομορφιά της, που ο Όμηρος την παραβάλλει με τη Θεά Αφροδίτη. Όταν η μητέρα της έφυγε με τον Πάρι στην Τροία, η Ερμιόνη ήταν νήπιο πέντε ετών και κατ' άλλους κοριτσάκι εννέα ετών. Λίγο πριν οι Αχαιοί κυριεύσουν την Τροία, ο πατέρας της την αρραβώνιασε με το γιο του Αχιλλέα Νεοπτόλεμο. Οι αρραβώνες στην παιδική ηλικία κατά τη Μυκηναϊκή εποχή ήταν έθος, όπως και κατά την Οθωμανική κυριαρχία. Στην πρώτη περίπτωση, λόγω της αβεβαιότητας για την επιστροφή από τον πόλεμο του προπάτου γεννήτορα και στη δεύτερη περίπτωση ένεκα του φόβου αρπαγής από τους Οθωμανούς.

Με τον γυρισμό της Ελένης και του Μενελάου στην πατρίδα τους έγινε και ο γάμος της Ερμιόνης με μεγάλη λαμπρότητα στη Σπάρτη. Στο γάμο παρέστη τυχαία και ο εικοσάχρονος Τηλέμαχος, ο οποίος είχε φθάσει στη Σπάρτη για να μάθει περί της τύχης του αγνοουμένου πατέρα του Οδυσσέα. Ο Τηλέμαχος, ο γιος του Οδυσσέα και της Πηνελόπης, όταν έγινε η εκστρατεία των Ελλήνων εναντίον της Τροίας ήταν βρέφος. Παρά τη γενική χαρά όλων, η Ελένη ήταν μάλλον απαθής ως βασίλισσα και ενώ έπρεπε να έχει το γενικό πρόσταγμα για το γάμο της κόρης της αυτή απαθώς έγενθε με αργυρό σφοντύλι. Σε κάποια στιγμή, άρχισε να διηγείται επεισόδια-καπορθώματα για τον πατέρα του Τηλεμάχου, τον Οδυσσέα. Στο μέσον της διήγησης άρχισε να κλαίει. Τότε άρχισαν όλοι να κλαίνε από τη συγκίνηση. Επειδή αυτό άλλαξε την ατμόσφαιρα, η Ωραία Ελένη με τρόπο έριξε στο κρασί όλων νυπενθές και σε λίγο όλοι ησύχασαν.

Όταν μετά λίγα χρόνια πέθανε ο Μενέλαος, η Ωραία Ελένη ήταν ήδη στην κλιμακτική και είχε υποτροπές της κατάθλιψής της. Έβλεπε παραισθήσεις και ψευδαισθήσεις, δήθεν ότι ήταν παντρεμένη με τον ήδη πεθαιμένο από χρόνια ήρωα Αχιλλέα και έμεναν στο νησί Λεύκη του Ευξείνου Πόντου ή στο νησί των Μακάρων, τη σημερινή Κρήτη, και μάλιστα ότι είχε δήθεν αποκτήσει μαζί του και ένα γιο, τον Ευφορίωνα. Ο νόθος γιος του Μενελάου

από τη Σύγκυρια δούλη Πιερίδα, ο Μεγαπένθης, που τον βάπτισε ο Μενέλαος έτσι γιατί θα του έβγαζε το μέγα πένθος που του είχε προξενήσει η γέννηση της Ερμιόνης, μαζί με τον άλλο νόθο γιο του Μενέλαου, τον Νικόστρατο, εξεδίωξαν την Ελένη, η οποία κατά μία παράδοση κατέφυγε στη Ρόδο και ζήτησε άσυλο πλησίον της παιδικής της φίλης Πολυξόης.

Σύμφωνα με την πρώτη σχετική παράδοση, η Πολυξόη, η οποία την εδέχθη με φειδωλές φιλοφρονήσεις γιατί ήταν οργισμένη, επειδή την θεωρούσε ως αιτία του Τρωικού Πολέμου και ένοχη για τον θάνατο του ανδρός της Τληπολέμου στην Τροία. Η Πολυξόη παρεκίνησε τις δύο θεραπευτρίδες της να μεταμορφωθούν σε Ερινύες και να πνίξουν την Ελένη την ώρα που έκανε το λουτρό της. Η Ωραία Ελένη κατόρθωσε να διαφύγει, αλλά απελπισμένη και με βαθιά απογοήτευση κατέληξε στην αυτοχειρία, απαγχονισθείσα από μία πλάτανο.

Γ. Ελένη η Δενδρίτις

Κατά τη δεύτερη όμως παράδοση η οποία φαίνεται να ήταν η πλέον αποδεκτή και διαδεδομένη, αναφέρεται ότι η Ωραία Ελένη προσελήφθη επισήμως στο ναό της Σελήνης στη Ρόδο ως Ιέρεια. Οι Ρόδιοι είχαν κτίσει ένα μεγαλοπρεπή ναό στον θεό Ήλιο, παραπλεύρως στον προϋπάρχοντα αοχαίο μικρό ναό της αδελφής του Σελήνης, δίπλα σε μια αιωνόβια πλάτανο. Η λατρεία της Σελήνης Δενδρίτιδας ήταν από καιρό σε παρακμή. Ο Ιερέας του ναού του Ηλίου προκειμένου να αναβιώσει τη Σελήνη Δενδρίτιδα, προσέλαβε ως Ιέρεια την Ωραία Ελένη η οποία είχε επταετή πείρα υπηρεσίας στο ναό της Σελήνης της Θεράπνης. Σεβάσμια πλέον, η Ελένη ανέλαβε να αναβιώσει τη διδασκαλία της παλαιάς Σελήνης Δενδρίτιδας. Έτσι η Ωραία Ελένη ασχολήθηκε

επίσημα με τη διδασκαλία της μύησης των νέων κοριτσιών που βρίσκονταν στην εφηβεία. Τότε το κάθε κορίτσι μετά την τρίτη έμμηνο ρήση του όφειλε να κρεμάσει την πάνινη κούκλα του σε ένα κλαδί της πλατάνου και να προμηθευτεί ρόκα και αδράχτι.

Η Ωραία Ελένη έχαιρε μεγάλου σεβασμού από τις έφηβες γιατί τις δίδασκε για την υγιεινή, για τη φροντίδα του σώματος και της ψυχής. Τα μνητικά της μαθήματα είχαν ως κεντρική ιδέα «οι νέες κοπέλες να φροντίζουν πάντα να προνοούν στη ζωή τους για να μη μετανοούν». Επειδή ανεβίωσε την παλιά λατρεία στη Ρόδο της Θεάς Σελήνης, που και αυτή ήταν γονιμική αλλά κυρίως ήταν μύηση στη σωματική καθαριότητα, στην παρακαείμενη πηγή. Γι' αυτό μετά το θάνατο της Ελένης, η οποία είχε συμπληρώσει τη λατρεία και προς την ψυχική υγιεινή, επιμάτο ως Ελένη Δενδρίτις, τα δε ψυχοσωματικά δρώμενα τα ονόμασαν «Ελενοφόρεια», επειδή συνήθως δίδασκε φυσιολογικά κάτω από την αιωνόβια ιερή πλάτανο του ναού. Η πλάτανος αυτή ήταν η τρίτη στον Κόσμο αιθαλής πλάτανος. Η πρώτη μυθολογείτο στην Γόρτυνα της Κρήτης, η δεύτερη στη Φοινίκη και η τρίτη στη Ρόδο. Γνωστού όντως ότι και τα δύο γένη πλατάνων που υπάρχουν στον κόσμο, τόσο η Ανατολική όσο και η Δυτική, είναι φυλλοβόλα δένδρα. Πιθανόν η ιερή πλάτανος του Ναού της Σελήνης στη Ρόδο να ήταν κάποιο άλλο συγγενές δένδρο. Παρά ταύτα, έχει επιβιώσει στη Ρόδο ότι η πλάτανος αυτή της Ελένης υπήρξε μακρόβιος για πολλούς αιώνες, όπως λ.χ. η πλάτανος του Ιπποκράτη στην Κω ή του Αγίου Ιωάννου του Ρώσου στην Εύβοια ή της Αγίας Λαύρας στα Καλάβρυτα. Υπήρχε η παράδοση, για πολλούς αιώνες να πηγαίνουν τα νέα κορίτσια κάτω από την πλάτανο να ακούνε το θρόισμα της «Ελεναΐδας πλατάνου» και να γίνεται το θρόισμα τραγούδι της αθάνατης μνήμης της Ωραίας Ελένης. Στο πλατάκι αυτό κατέφευγαν οι ερωτευμένοι γιατί τους κάλυπτε η πυκνή φυλλωσιά των κλαδιών του. Έχει δε επιβιώσει και το σχετικό δίστιχο.

«Ο πλάτανος θέλει νερό κ' η λεύκα θέλει αγέρα
και το κορίτσι φίλημα τη νύχτα και τη μέρα»

Επιπλέον της λατρείας της στη Ρόδο, ο ευσεβής και ευγνώμων λαός των Κυθίων και οι συμπατριώτες της Λα-

κεδαιμόνιοι, την αποθέωσαν για τη σωτήρια πράξη της να δημιουργήσει τον πρώτο Αντικαιάδα και τη λάτρεψαν ως προστάτιδα των μικρών παιδιών από τον 8ο π.Χ. αιώνα μέχρι τους πρώτους αιώνες της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Εκτός από τις αρχικές κοιτίδες, Λακωνία και Κύθηρα, η λατρεία της είχε επεκταθεί στην υπόλοιπη Πελοπόννησο και σε πολλές άλλες περιοχές του Ηπειρωτικού και νησιωτικού Ελληνικού χώρου. Την άποψη αυτή του αγνού λαού ασπάζόμεθα και εμείς μετά τέσσερις χιλιετίδες, αφού επιζεί ακόμη στον Κόσμο του Παραμυθίου και των παιδικών παραδόσεων ως η Τρανή Νεράιδα.

Η πράξη της αποπομπής της Ωραίας Ελένης από τον Μεγαπένθη έγινε αιτία ώστε οι Λακεδαιμόνιοι να αποκλείσουν τον Μεγαπένθη, το γιο του Μενελάου και της «συγκυρίας» Πιερίδας, από τη διαδοχή του θρόνου, ως νόθου τέκνου του Μενελάου και να αναγορεύσουν Βασιλέα της Σπάρτης τον Ορέστη, πρώτο εξάδελφο της Ερμόνης. Ο Ορέστης εξεδίωξε τόσο τον Μεγαπένθη όσο και τον άλλο νόθο γιο του Μενελάου, Νικόστρατο, από το Βασίλειο της Σπάρτης.

Δ. Τα βιβλία που γράφτηκαν για το κάλλος και το μύθο της Ωραίας Ελένης από την εποχή του Ομήρου μέχρι σήμερα.

Για την Ωραία Ελένη, από την εποχή του Ομήρου μέχρι σήμερα, έχουν γραφτεί από κορυφαίους Έλληνες και ξένους συγγραφείς χιλιάδες βιβλία που δεν θα χωρούσαν στις δύο παρατιθέμενες βιβλιοθήκες (Εικ.118). Στην πλειονότητα των βιβλίων αναλύεται ο μύθος της Ωραίας Ελένης με ποιητικές, μουσικές και θεατρικές αλληγορίες και συμβολισμούς, όπου υμνείται το κάλλος και η νεότητα. Στην παρούσα μελέτη μας, χωρίς να παραγνωρίζουμε ότι την Ωραία Ελένη την βαρύνει μια εκούσια απαγωγή ενώ ήταν βασίλισσα και μητέρα ενός νηπίου, από ένα ωραίο βασιλόπουλο, αναφερόμεθα στις επιβιώσεις της Ελληνικής Λαϊκής Ιατρικής Παράδοσης της «Τρανής Νεράιδας» την οποία ταυτίζουμε με την Ωραία Ελένη με την ευγενική ψυχή, με το πλούσιο ψυχικό περιεχόμενο και την αγάπη της προς τα έκθετα θήλα νεογνά. Η νέα αυτή άποψή μας την εξαγνίζει στην ανθρώπινη συνείδηση ώστε το όνομά της να μην παριστάνει μόνο το έκπαγλο κάλλος της αλλά και το πλούσιο ψυχικό της περιεχόμενο (Εικ.119).

¹Χρίστος Οικονομόπουλος, Παιδοχειρουργός, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών

²Αλεξάνδρα Οικονομοπούλου, Ιατρός